

سخنی درباره:

" لوح خراسان، صادره از قلم حضرت عبدالبهاء "

علاءالدین قدس جورابچی - آپریل ۲۰۱۱

فهرست

۱_ پیش گفتار

۲_ لوح خراسان

۳_ مضمون فارسی لوح خراسان

۴_ توضیحات درباره اشخاص و اقوام و اماکن و اصطلاحات و آیات قرآن (به ترتیب حروف الفبا)

۵_ واژه نامه لوح خراسان (به ترتیب حروف الفبا)

" پیش گفتار "

یکی از الواح صادره از قلم معجزشیم حضرت عبدالبهاء به زبان عربی، لوحی است معروف به لوح خراسان در عرف بهائیان، مصدر به: " هو الله " و با مطلع: " أيا نَفَحَاتِ اللهُ، هُبِّي مُعَطَّرَةً "، که آن حضرت آن را در عکّا، پیش از جلوس بر اریکه میثاق و در واپسین ایام زندگانی حضرت بهاء الله در جهان خاک و به امر و اراده آن حضرت، با زبانی فصیح و بلیغ و کلامی شیوا و شورانگیز، و نثری موزون و شعرآسا خطاب به بهائیان ارض خاء، می نگارند و ارسال می دارند.

در این لوح حضرت عبدالبهاء مراتب مهر و محبت و درود و تحیت جمال اقدس ابھی را به احبای خراسان ابلاغ می نمایند و آنان را به صبر و شکیبایی و استقامت و پایداری و پرهیز از خوف و هراس و بیم به هنگام ظهور و پیدایی رنج و گزند و آسیب در سبیل پروردگار جلیل، تشویق و ترغیب می کنند و با اشاره به شدت و حدت دشواری ها و ناملایمات جان فرسا، مؤمنان را به لطف و عنایت خداوندگار مطمئن و امیدوار می سازند.

حضرت عبدالبهاء در این لوح از کیفرو مجازات و عاقبت و پایان کار اقوام و احزاب و ملوک و جبّاران ظالم و ستمکار در روزگاران پیشین، سخن می رانند و آن را پند و عبرتی برای خردمندان و اهل بینش دورانیش امور، در این دور و زمان به شمار می آورند، و سرانجام، مؤمنان را مژده و بشارت می دهند که بزودی پرده از وجه امر برداشته شود و پرتو آن در سرتاسر جهان بتابد و پرچم های آیات پروردگار بر فراز کاخ رفیع امرش به اهتزاز در آید.

حضرت عبدالبهاء، پس از آن، در دوره میثاق، در یکی از الواح در باره چگونگی نگارش لوح خراسان، چنین می فرمایند:

هو الله

" ای منادی میثاق، سفر خراسان را تأخیر و تعویق میندازند. باید در آن سامان چنان آتش فشان گردید که نار محبت الله شعله اش به ملاً اعلی رسد. خراسان در ایام مبارک پر شعله بود و ممتاز از سائر اقالیم و بلدان، ولی حال که آفاق پر اشراق است، آن اقلیم ساکن و بی صدا و بی ندا. لهذا باید همتی نمود که از دشت و صحرا و کوه و بیداء آن کشور ندای یا بهاء الابھی بلند شود. پیش از صعود، جمال قدم روحی لاحبائه الفداء به عبدالبهاء امر فرمودند که از لسان مبارک تحیتی و خطابی به خراسان بنگارم. این بود که آن خطاب مرقوم شد که عنوانش این است: أيا نَفَحَاتِ اللهُ مُرِّي مُعَطَّرَةً. باری، بسیار بکوشید که احبای خراسان مانند بحر به جوش و خروش آیند و گوی سبقت را در میدان محبت الله به چوگان همت بر بایند. و عليك التَّحِيَّةُ وَالتَّنَاءُ. ع ع "

(منتخباتی از مکاتیب حضرت عبدالبهاء - جلد پنجم ص ۸۷)

لوح خراسان

هو الله

أَيَا نَفْحَاتِ اللَّهِ هَبِي مُعْطَرَةً وَأَيَا نَسَمَةَ اللَّهِ مُرِّي مُطَيَّبَةً وَأَقْصِدِي وَاوْدَى الرَّحْمَانِ نَادِي الْعُرْفَانِ بِأَدِيَةِ خُرَاسَانَ، وَاعْبُقِي أَمَامَ وُجُوهِ أَحِبَّاءِ اللَّهِ وَأَمْنَائِهِ وَطَيِّبِي مَشَامَ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَأَصْفِيَاءِهِ الَّذِينَ أَضَاءَتْ وُجُوهُهُمْ وَكَفَهَرَتْ نُجُومُهُمْ وَرَسَخَتْ أَقْدَامُهُمْ وَنُشِرَتْ أَعْلَامُهُمْ وَثَبَّتْ قُلُوبُهُمْ وَنَبَتَتْ أُصُولُهُمْ وَفُرُوعُهُمْ وَانْتَعَشَتْ نَفُوسُهُمْ وَانْشَرَحَتْ صُدُورُهُمْ فِي يَوْمِ اللَّقَاءِ وَوَفَوْا بَعْهَدِ اللَّهِ وَمِيثَاقِهِ فِي ذُرِّ الْبَقَاءِ، ثُمَّ بَلَغِي نُزْلَاءَ تِلْكَ الْمَعَاهِدِ وَالرَّبِّي تَحِيَّةَ رَبِّكَ الْأَعْلَى وَبَشِّرِيهِمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ، لَعَمْرُ رَبِّي هَذِهِ مَوْهَبَةٌ ابْتِغَاهَا مَطَالِعُ النُّورِ وَمَوَاقِعُ النُّجُومِ وَمَهَابِطُ وَحْيِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْقَيُّومِ فِي الْقُرُونِ الْأُولَى، وَفَاضَتْ جُفُونُهُمْ وَذَرَفَتْ عَيُونُهُمْ وَعَلَتْ زَفْرَاتُهُمْ وَسَالَتْ عَبْرَاتُهُمْ شَوْقًا وَتَوْقًا إِلَيْهَا، فَهَيْنَأُ وَمَرِيئًا لَكُمْ مِنْ هَذِهِ الْمَائِدَةِ النَّازِلَةِ مِنْ سَمَاءِ فَضْلِ رَبِّكُمْ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَيَا رِيحَ الصَّبَا وَشَمِيمَ عَرَارِ الْوَفَاءِ امْتَثِلِي بِسَاحَةِ أَحِبَّةٍ اهْتَزَّتْ رِيَاضُ قُلُوبِهِمْ بِفَيْضِ سَحَابِ مَحَبَّةِ اللَّهِ، وَأَشْرَقَتْ وُجُوهُهُمْ بِنُورِ مَعْرِفَةِ اللَّهِ وَبَلَغِي شَوْقِي إِلَيْهِمْ وَتَشَوُّقِي لَهُمْ وَوَلِّعِي بِهِمْ وَصَرِّحِي وَبَنِي بَوْلَهِي وَشَعْنِي وَهِيَامِي بِذِكْرِهِمْ، وَقُولِي عَلَيْهِمْ بِهَاءِ اللَّهِ وَسَلَامُهُ وَتَحِيَّتِهِ وَتَنَائِهِ، وَفِي وُجُوهِكُمْ نُورُهُ وَضِيَاءُهُ وَفِي قُلُوبِكُمْ رُوحُهُ وَوَفَائُهُ وَفِي صُدُورِكُمْ حُبُّهُ وَشِفَائُهُ، أَيَا أَوْلِيَاءِ الرَّحْمَنِ رَطَّبُوا أَلْسِنَتَكُمْ بِشُكْرِهِ وَتَنَائِهِ بِمَا أَيْدِكُمْ بِأَمْرِ يَهْتَفُ بِذِكْرِهِ الْمَلَأُ الْأَعْلَى وَنَادَى بِهِ مُبَشِّرُ الْفَلَاحِ فِي الزُّبُرِ وَالْأَلْوَابِحِ. طُوبَى لَكُمْ مِنْ هَذِهِ الْمَوْهَبَةِ الْعُظْمَى بُشِّرِي لَكُمْ مِنْ هَذِهِ الْمِنْحَةِ الْكُبْرَى الَّتِي هِيَ فَيْضُ اللَّهِ الطَّافِحِ وَنُورُ اللَّهِ اللَّائِحِ، جَعَلَكُمْ اللَّهُ مَشَاعِلَ ذِكْرِهِ وَمَوَاقِعَ أَسْرَارِهِ وَمَشَارِقَ أَنْوَارِهِ وَمَطَالِعَ آثَارِهِ، عَمِيَتْ أَعْيُنٌ لَمْ تُشَاهِدْ أَنْوَارَ بَهَائِهِ وَمَا قَرَّتْ بِمُشَاهَدَةِ آيَاتِهِ الْكُبْرَى يَوْمَ طُهورِهِ وَسَنَائِهِ، وَصَمَّتْ آذَانٌ لَمْ تَسْمَعْ نِدَائِهِ وَلَمْ تَتَمَتَّعْ بِالذِّيدِ خِطَابِهِ، وَخَرَسَتْ أَلْسُنٌ لَمْ تَنْطَلِقْ بِذِكْرِهِ وَتَنَائِهِ، وَخَسِرَتْ أَفْئِدَةٌ لَمْ يَكُنْ لَهَا نَصِيبٌ مِنْ حُبِّهِ وَوَلَائِهِ، وَخَابَتْ نَفْسٌ لَمْ تَسْلُكْ فِي سَبِيلِ رِضَائِهِ وَلَمْ تَرْتَوِ مِنْ سَلْسِيلِ عِرْفَانِهِ. وَيَا حَمَامَةَ الْوَفَاءِ خَاطِبِي الضُّعَفَاءَ أَنَّهُ إِذَا وَجَدْتُمْ الضُّرَاءَ اشْتَدَّتْ وَالْبِئْسَاءُ امْتَدَّتْ وَالْأَرْضُ ارْتَجَفَتْ وَالْجِبَالُ ارْتَعَدَتْ وَزَوَابِعُ الشَّدَائِدِ أَحَاطَتْ وَبُحُورُ الْبَلَايَا مَاجَتْ وَأَرْيَاحُ الرِّزَايَا هَاجَتْ وَطُوفَانُ الْاِمْتِحَانِ أَحَاطَ الْاِمْتِحَانَ عَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ الْجَمِيلِ فِي سَبِيلِ رَبِّكُمْ الْجَلِيلِ، وَإِيَّاكُمْ يَا عِبَادَ الرَّحْمَنِ أَنْ يَلْعُو مِنْكُمْ الضُّجَيْجُ إِذَا اشْتَدَّ أَجِيحُ نِيرَانِ الْاِفْتِتَانِ وَارْتَفَعَ زَفِيرُهَا وَإِيَّاكُمْ الصَّرِيخَ وَالْعَوِيلَ فِي سَبِيلِ رَبِّكُمْ الْجَلِيلِ عِنْدَ مَا يَتَلَاظِمُ بَحْرُ الْبَلَاءِ وَيَتَفَاقَمُ أَمْرُهُ مِنْ ظُلْمِ أَهْلِ الطُّغْيَانِ، وَلَا تَحْسَبُوهُمْ بِمَفَازَةِ مِنَ الْعَذَابِ وَلَا تَحْشَوْا بِأَسْهُمِهِمْ وَجَمْعَهُمْ وَقَدْ مَضَتْ قَبْلَهُمُ الْمَثَلَاتُ وَقَصَّ عَلَيْهِمُ الْكِتَابُ: جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ. وَلَقَدْ كَانُوا الْقُرُونِ الْأُولَى أَشَدَّ قُوَّةً مِنْ هَؤُلَاءِ وَأَعْظَمَ أَثَانًا وَأَقْوَى جُنْدًا. وَلَوْ أَنَّكُمْ يَا أَعْنَامَ اللَّهِ بَيْنَ بَرَاثِنِ الضُّوَارِي مِنَ السَّبَاعِ وَمَخَالِبِ جَوَارِحِ الْبِقَاعِ لَا تَيَاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ سَيَنْكَشِفُ الْقِنَاعُ بِإِذْنِ اللَّهِ عَنْ وَجْهِ الْأَمْرِ وَيَسْطَعُ هَذَا الشُّعَاعُ فِي آفَاقِ الْبِلَادِ وَتَعْلُو مَعَالِمَ التَّوْحِيدِ وَتَخْفِقُ أَعْلَامُ آيَاتِ رَبِّكُمْ الْمَجِيدِ عَلَى الصَّرْحِ الْمَشِيدِ وَيَتَرَزَّلُ بُيَانُ الشُّبُهَاتِ وَيَنْشَقُّ حِجَابُ الظُّلْمَاتِ وَيَنْفَلِقُ صُبْحُ الْبَيِّنَاتِ وَيُشْرِقُ بِأَنْوَارِ الْآيَاتِ مَلَكُوتُ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ، وَتَرُونَ أَعْلَامَ الْأَحْزَابِ مَنْكُوسَةً وَرَايَاتِهِمْ مَعْكَوسَةً وَالْوُجُوهَ مَمْسُوحَةً مَمْسُوحَةً وَالْأَعْيُنَ شَاحِصَةً غَائِرَةً وَالْقُلُوبَ خَافِقَةً خَاسِرَةً وَالْبُيُوتَ خَالِيَةً خَاوِيَةً وَالْجُسُومَ وَاهِيَةً بَالِيَةً وَالْأَرْوَاحَ هَاوِيَةً فِي الْهََاوِيَةِ. لَعَمْرُ اللَّهِ إِنْ فِي قَوْمٍ نُوحٍ وَهُودٍ وَقَوْمٍ لُوطٍ وَثَمُودٍ وَأَصْحَابِ الْحِجْرِ وَالْيَهُودِ وَتَبَاعَةَ سَبَا وَجَبَابِرَةَ الْبَطْحَاءِ وَقِيَاصِرَةَ الْفَيْحَاءِ وَكَاسِرَةَ الزُّورَاءِ وَالْمُؤْتَفِكَاءِ فِي الْقُرُونِ الْأُولَى لِعِبْرَةٍ لِأُولَى النَّهْيِ، وَذَوِي الْبَصِيرَةِ الْكَاشِفَةِ لِحَوَاتِمِ الْأُمُورِ بِفَوَاتِحِ الْآثَارِ. قَدْ انْتَشَرَتْ كَوَاكِبُهُمْ وَانْعَدَمَتْ مَوَاقِبُهُمْ وَاعْبَرَتْ وُجُوهُهُمْ وَانْطَمَسَتْ نُجُومُهُمْ وَاسْتَأْصَلَ أَرْوَمُهُمْ وَاقْتَلَعَ جِرْتُومُهُمْ وَانْتَلَتْ عُرُوشُهُمْ وَانْهَزَمَتْ جِيُوشُهُمْ وَتَرَزَّلَتْ أَرْكَانُهُمْ وَانْهَدَمَ بُيَانُهُمْ وَأَفْقَرَتْ فُصُورُهُمْ وَانْكَسَرَتْ طُهورُهُمْ وَخَسَفَتْ قُبُورُهُمْ وَشَاهَتْ وُجُوهُهُمْ وَأَفْشَعَرَتْ جُلُودُهُمْ وَانْدَرَسَتْ دِنَارُهُمْ وَانْمَحَتْ آثَارُهُمْ. فَانْظُرِي إِلَى مَدَائِحِهِمْ وَقُرَاهِمِ بِالْبَادِيَةِ، لَمَّا أَتَى بِأَسْرِ رَبِّكَ جَعَلَهَا خَامِدَةً هَامِدَةً مُؤْتَفِكَةً

بَاءَدَةٌ لَا تَسْمَعُ لَهَا صَوْتًا وَلَا هَمْسًا، وَأَمَّا الَّذِينَ اتَّخَذُوا جَوَارِ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْأَبْهَىٰ مَلْجَأً وَمَلَاذًا وَمَأْوَىٰ وَمَعَاذًا هُمْ طُيُورٌ اتَّخَذُوا أَفْنَانَ
سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ مَطَارًا وَأَوْكَارًا فَمَكَّنَهُمُ اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَهُمْ أُمَّةً أَحْيَارًا وَأَشْهَرَهُمْ آثَارًا وَأَضَاءَ لَهُمْ مَنَارًا وَأَتَىٰ بِهِمْ مِنْ أُنْفَىٰ
التَّوْحِيدِ يُلُوحُ وُجُوهُهُمْ أَنْوَارًا ع. (مِنْ مَكَاتِبِ عَبْدِ الْبَهَاءِ - جلد اول - چاپ برزیل - سال ۱۹۸۲)

مضمون فارسی " لوح خراسان "

" هو الله "

ای نفحات الهی، عطر آگین بوزید و آهنگ انجمن عرفان، پهنشدت خراسان نمائید و مشام یاران و دوستان یزدان را خوشبو و معطر سازید، آنان که به هنگام ظهور جمال موعود، روی هاشان روشن شد و قدم هاشان ثابت و پابرجا بود و قلوبشان محکم و استوار، و روح و روان شان حیات و زندگانی تازه یافت و دل هاشان خرم و شادمان گردید و به عهد و میثاق ازلی خداوندی، وفا کردند. زان پس، درود و سلام پروردگار بزرگ را به ساکنان آن سامان برسانید و آنان را به آمدن روز خدا مژده دهید. سوگند به پروردگار، این فضل و موهبتی است که پیامبران، مهابط وحی و الهام پروردگار، آن را، در روزگاران پیشین، آرزو همی کردند و از شوق و اشتیاق آن، آواز از دل هاشان برآمد و سرشک از چشمانشان ریزان گردید. پس، نوش و گوارا باد بر شما، این مائده نازله از آسمان فضل و عنایت پروردگار بخشنده و مهربان.

و ای باد صبا، به سرای احبایی که گلستان دل هاشان از ریزش ابرهای مهر و محبت خداوندی به شور و اهتزاز در آمده و روی هاشان به پرتو عرفان الهی روشن و منیر گشته، روی آر و مراتب شوق و اشتیاق پرشور مرا به آنان برسان و آشکارا اعلام نما و بگو: بر شما باد درود و سلام حضرت بهاء الله و ثنا و ستایش او و در روی هاتان پرتو و روشنی او و در قلوبتان مهربانی و وفای او و در سینه هاتان مهر و خشنودی او.

ای یاران و یاوران ایزد مهربان، زبان را به سپاس و ستایش او ترو تازه سازید که شما را به عرفان و شناسایی امری مؤید فرمود که ملاً اعلی به یاد آن از شادی و سرور فریاد و فغان برمی کشند و مبشر رستگاری و فلاح (حضرت باب) در کتب و الواح درباره آن بانگ و آواز بر آورده است. خوشا برای شما، این موهبت بزرگ، مژده باد بر شما، این بخشش والا که فیض لبریز ایزدی و پرتو روشن و درخشنده یزدانی است که خداوند بواسطه آن شما را مشعل های ذکرش و گنجینه های اسرارش و مشارق انوارش و مطالع آثارش گردانیده است.

کور و نابینا بود چشم هایی که انوار شکوه و جلال او را ندید و به دیدار آیات و نشانه های ارجمندش در یوم ظهور و پیدایشش، روشن نگردید. و کرو ناشنوا بود گوش هایی که ندای او را نشنید و از حلاوت و شیرینی گفتارش، برخوردار نگردید. و لال و گنگ بود زبان هایی که به ذکر و ثنای او گویا نشد. و آسیب و زیان دید دل هایی که از مهر و محبت او بهره و نصیب نبرد. و ناکام و نومید گردید کسی که در راه رضا و خشنودی او رهرو نشد و از سر چشمه عرفان و شناسایی او آب نیشامید.

ای کبوتر وفا، ناتوانان را مخاطب ساز و بگو: هرگاه، آسیب و گزند سخت و توان فرسا شد و تند باد ظلم و ستم احاطه کرد و دریای بلایا به موج آمد و طوفان آزمایش و امتحان جانکاه همه جا را فراگرفت، بر شماست که در سبیل پروردگار جلیل، به تمام و کمال صبر و شکیب پیشه کنید. و ای بندگان یزدان مهربان، چنان چه شراره آتش افتتان رو به شدت گذارد و بانگ آن بلند گردد، مبادا ناله و آه از شما برآید. و اگر در سبیل پروردگار، دریای رنج و بلا متلاطم و موج شود و آیین یزدان از ظلم و ستم اهل طغیان دچار دشواری بحران گردد، مبادا فریاد و فغان از شما برخیزد و آنان را رسته از عذاب و جسته از کیفر و مجازات پندارید و از قوت و نیرومندی و جمعیت و انبوهی آنان، ترس و بیمی به خود راه دهید.

ای اغنام الهی، هر چند شما در چنگال مردمانی همانند جانوران درنده و وحشی و پرندگان شکاری در اطراف و اکناف در بند و گرفتارید، اما هیچگاه از لطف و رحمت خداوندگار مأیوس و نومید نشوید. زیرا بزودی به خواست و اجازه او، پرده از وجه امر

برداشته شود و پرتو آن در سرتاسر جهان بتابد و پرچم‌های آیات پروردگار بزرگ بر فراز کاخ رفیع امرش به اهتزاز درآید و بنیان شبها و تیرگی‌ها متزلزل گردد و پردهٔ ظلمات و تاریکی‌ها شکافته شود و صبح بیّنات بدمد و ملکوت زمین و آسمان با انوار آیات بدرخشد. سوگند به خداوند، آن چه بر سر قوم نوح و هود و قوم لوط و ثمود و اصحاب حجر و قوم یهود و ملوک سبا و بزرگان قدرتمند بطحاء و قیاصره فیحاء و آکاسره زوراء و شهرهای زیر و زبر گردیدهٔ قوم لوط، در قرن‌های پیشینه وارد آمده، همه و همه برآستی، پند و عبرتی است برای خردمندان و اهل بینش دورانیش امور در فرجام، با دیدن آثار و نشانه‌های آن، در آغاز.

آری، اورنگ هاشان واژگونه شد و لشکرهاشان تار و مار گردید و بنیادشان خراب و ویران شد و کاخ هاشان متروکه و تهی از سکنه گردید و آثار و نشانه هاشان نیست و نابود شد، بگونه ای که دیگر بانگ و آوازی از آنان نشنوی.

و اما، آنان که در این زمان، جوار رحمت پروردگار بزرگ را ملجأ و ملاذ و مأمن و پناه برگزیده‌اند، پرندگان هستند که شاخسارهای سدرهٔ منتهی (مظهر ظهور الهی، حضرت بهاءالله)، را پریدنگاه و لانه و آشیان برگرفته‌اند و خداوند به آنان قدرت و توانایی بخشیده و آنان را راهنمایانی نیکو و خیرخواه گردانیده و برای شان آثار و نشانه‌هایی را آشکار و نمودار ساخته و فانوس و چراغی را روشن و فروزان کرده و از افق توحید، انواری را به آنان ارزانی داشته که روی هاشان از آن، درخشنده و تابان است.

"توضيحات درباره اشخاص و اقوام و اماكن و اصطلاحات و آيات قرآن" (به ترتيب حروف الفبا)

- (١) - "أَصْحَابُ الْحِجْرِ"
- (٢) - "أَكَاْسِرَةُ الزُّرَّاءِ"
- (٣) - "المُؤْتَفِكَاةِ فِي القُرُونِ الأُولَى"
- (٤) - "أَيَا نَفَحَاتِ اللهِ... طَيِّبَى مَشَامَ أَوْلِيَاءِ اللهِ وَأَصْفِيَاءِهِ الَّذِينَ... انشَرَحَتْ صُدُورُهُمْ فِي يَوْمِ اللِّقَاءِ وَوَفَوْا بِعَهْدِ اللهِ وَمِيثَاقِهِ فِي ذُرِّ البَقَاءِ"
- (٥) - "تَبَاعِيَةَ سَبَا"
- (٦) - "جَبَابِرَةُ البَطْحَاءِ"
- (٧) - "جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الأَحْزَابِ"
- (٨) - "قوم ثمود"
- (٩) - "قوم لوط"
- (١٠) - "قوم نوح"
- (١١) - "قوم هود"
- (١٢) - "قوم يهود"
- (١٣) - "قِيَاصِرَةُ الفَيْحَاءِ"
- (١٤) - "لَعَمْرُ اللهِ إِنَّ فِي قَوْمِ نُوحٍ وَهُودٍ وَقَوْمِ لُوطٍ وَ... فِي القُرُونِ الأُولَى لَعِبْرَةً لِأُولَى النُّهَى وَذَوَى البَصِيرَةِ الكَاشِفَةِ لِخَوَاتِمِ الأُمُورِ بِفَوَاتِحِ الآثَارِ"
- (١٥) - "وَأَمَّا الَّذِينَ اتَّخَذُوا جِوَارَ رَحْمَةِ رَبِّكَ الأَبْهَى... مَأْوَى وَمَعَاذًا هُمْ طُيُورٌ اتَّخَذُوا أَفْنَانَ سِدْرَةِ المُنْتَهَى مَطَارًا وَأَوكَارًا"
- (١٦) - "وَقَدْ مَضَتْ قَبْلَهُمُ المَثَلَاتُ"
- (١٧) - "وَلَا تَحْسَبُوهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ العَذَابِ"
- (١٨) - "وَلَوْ أَنَّنَا كُمْ يَا أَعْنََامَ اللهِ بَيْنَ بَرَاثِنِ الضُّوَارَى مِنَ السَّبَاعِ وَمَخَالِبِ جَوَارِحِ البِقَاعِ، لَاتَّيَسَّوْا مِنْ رُوحِ اللهِ"

(۱) "أَصْحَابُ الْحِجْرِ" (یا) اصحاب حِجْر = مراد، همان قوم ثمود یعنی قوم صالح پیامبر است که در سرزمینی بنام حِجْر که بین شام و حجاز در شمال غربی جزیره العرب واقع بوده، می زیسته اند. به موضوع "قوم ثمود" رجوع شود.

در قرآن سوره حِجْر آیه ۸۰ تا ۸۴ چنین آمده است: "وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ. وَآتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ. وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ. فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ. فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ" - یعنی: و برآستی که "اهل حِجْر" پیامبران را دروغزن شمردند. و معجزات خود را به آنان بخشیدیم ولی از آنها رویگردان بودند. و از کوه‌ها خانه‌هایی برای خود می تراشیدند و در امان بودند. آنگاه بامدادان بانگ مرگبار آنان را فرو گرفت. و دستاوردهایشان (عذاب الهی را) از آنان باز نداشت (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی)

(۲) «أَكَاِسِرَةُ الزُّورَاءِ» = آکاسره در لغت عرب جمع کلمه کسری یا کسری (در تداول فارسی زبانان)، معرب کلمه "خسرو"، لقب پادشاهان ساسانی است.

"خسرو" به معنی: پادشاه - پادشاه بزرگ - هر پادشاه صاحب شوکت و دارنده کشوری پهناور و فراخ مُلک.

زوراء - در لغت مؤنث کلمه زور است یعنی: شیب دار - مایل - کج - خمیده - چشم چپ - دویین.

زوراء: نامی است برای بغداد.

آکاسره زوراء = مراد: شاهنشاهان ساسانی است. توضیح آن که تیسفون یا طیسفون در نزدیکی بغداد در ساحل شرقی رودخانه دجله، پایتخت شاهنشاهی ساسانی بوده است و شهر عمده مجموعه شهرهایی بوده در نزدیکی بغداد در شرق و غرب رودخانه دجله که تعداد آن هفت بوده و در زبان عربی "مدائن سبعة" نامیده می شده و برای آسانی بعداً کلمه "سبعة" حذف گردیده و فقط "مدائن" گفته می شده است. (مفرد آن: مدینه یعنی: شهر)

ایوان مدائن یا ایوان کسری و قصر کسری در یکی از شهرهای کوچک این مجموعه بنام "أسپانبر" در ساحل غربی رودخانه دجله واقع بوده که هنوز خرابه‌های آن موجود است. طاق کسری یا ایوان کسری یا ایوان مدائن در زمان خسرو انوشیروان ساخته شده است. گفته اند که ساختمان این ایوان در عهد شاهپور ذوالاکتاف آغاز شده و در عهد انوشیروان به انجام رسیده است. مدائن در سال چهاردهم هجری در زمان عمر خلیفه دوم اسلام، به تصرف اعراب درآمد.

از سوی دیگر، شاید هم، مراد حضرت عبدالبهاء از عنوان "آکاسره زوراء" در لوح خراسان، بطور عموم، همه پادشاهان و فرمانروایانی بوده اند که در بغداد حکمرانی و سلطنت کرده اند که عبارتند از: خلفای سلسله بنی عباس یا عباسیان که پس از انقراض سلسله اموی یا بنی امیه به دست ابوالعباس سفاح مؤسس سلسله نامبرده در سال ۱۳۲ ه. ق. (۷۵۰ م.)، پایتخت جهان اسلام از دمشق در شام، ابتدا به شهر کوفه و سپس به بغداد، منتقل گردید. سلسله عباسیان هم در سال ۶۵۰ ه. ق. (۱۲۵۸ م.)، پس از پنج قرن، در زمان المُسْتَعَصِم، سی و هفتمین و آخرین خلیفه عباسی به دست هلاکوخان مغول منقرض گردید. از سال ۶۵۶ ه. ق. (۱۲۵۸ م.) تا ۹۱۴ ه. ق. (۱۵۰۸ م.) سلسله‌های گوناگونی از طایفه مغولان در بغداد حکمرانی کردند. و از سال ۹۱۴ ه. ق. (۱۵۰۸ م.) تا سال ۱۴۰۹ ه. ق. (۱۶۳۸ م.)، بغداد مایه دوگانگی و اختلاف و جنگ و جدال میان صفویان و عثمانیان بر سر تسلط و تصرف آن، بود که در عرف تاریخ به دوره فترت و انتقال نامیده شده است. از این تاریخ تا جنگ جهانی اول (۱۸-۱۹۱۴ م.) ولایت عراق جزو امپراتوری عثمانی و بغداد والی نشین آن ولایت گردید.

باری، در این جا ابیاتی چند از قصیده غرّای خاقانی شاعر و سخن سرای نامی ایران در قرن ششم هجری قمری را که زیر عنوان "قصیده مدائن" سروده است، بازگو می‌کنیم.

"هان ای دل عبرت بین، از دیده نظر کن هان
یک ره زلب دجله منزل به مدائن کن
خود دجله چنان گرید صد دجله خون گویی
دندان هرقصری پندی دهدت نونو
گوید که تو از خاکی ما خاک توایم اکنون
ما بارگه دادیم، این رفت ستم بر ما
این هست همان ایوان کز نقش رخ مردم
گفتی که کجا رفتند آن تاجوران اینک
خاقانی، از این درگه در یوزه عبرت کن

ایوان مدائن را آینه عبرت دان
وز دیده دوم دجله برخاک مدائن ران
کز گرمی خونابش آتش چکد از مژگان...
پند سردندان بهش نوز بن دندان
گامی دوسه بر ما نه و اشکی دوسه هم بفشان
بر قصر ستمکاران گویی چه رسد خذلان
خاک در او بودی دیوار نگارستان...
زیشان شکم خاک است آستن جاویدان...
تا از در توزان پس، در یوزه کند خاقان..."

(۳) «المؤتفکاة فی القرون الأولى» = مراد: به ویژه، شهرهای قوم لوط است که به روایت تورات در سفر پیدایش به آتش آسمانی و صاعقه بسوختند و به روایت اسلامی، در اثر زلزله شدید و هولناک زیر و زبر و سرنگون گردیده به قعر زمین فرورفتند (که شرح آن در توضیح شماره (۹) زیر عنوان: "قوم لوط" نوشته شده است) و نیز بطور عموم شاید مراد: شهرهایی است که در گذشته قرون و اعصار، زمانی معمور و آبادان بوده و سپس خراب و ویران گردیده است.

(۴) "أيا نَفحاتِ الله... طیبی مَشامِ أولیاءِ الله و أَصْفیائِهِ الدِّینِ... انشَرَحَتْ صُدُورُهُمْ فِی یَوْمِ اللِّقَاءِ وَ وَفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ وَ مِثاقِهِ فِی ذَرِّ البقاء" = یعنی: ای نَفحاتِ الهی،... مشام یاران و دوستان یزدان را خوشبو و معطر سازید، آنان که به هنگام ظهور جمال موعود... دل‌هاشان خرم و شادمان گردید و به عهد و میثاق ازلی خداوندی (عهد و میثاق الهی در ذرِّ بقا) وفا کردند.
"عالم ذرّ، عالم أَلَسْتُ وَ ذَرِّ بقا":

"ذرّ" و واحد آن "ذره" یعنی: جزء ریز و کوچک - جزء ریز و خرد از گرد و غبار - مورچه و جمع آن: ذرات است.
کلمه "ذرّ" و "عالم ذرّ" از قرآن گرفته شده و آن را "عالم أَلَسْتُ" نیز گفته اند. در سوره اعراف آیه ۱۷۲ چنین آمده است: "وَ إِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنی آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَ أَشْهَدَهُمْ عَلٰی أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ، قالوا بلى شَهِدنا اَنْ تَقولوا یَوْمَ القِیمَةِ اِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غافِلین، - یعنی: و چون پروردگارت زاد و رود بنی آدم را از پشتهای ایشان برگرفت، و آنان را بر خودشان گواه گرفت (و پرسید)، آیا پروردگار شما نیستیم؟ گفتند: چرا، شهادت می‌دهیم، تا روز قیامت نگوئید، ما از این (حقیقت) بی‌خبر بودیم. (ترجمه قرآن - بهاء‌الدین خرمشاهی)

"ذرات أَلَسْتُ" ظاهراً ناظر است بر روایاتی که در بیان و توضیح عالم ذرّ (عالم أَلَسْتُ) رسیده است. مضمون کلی و زبده بیان این روایات این است: خداوند پیش از آن که نسل آدم به عرصه ظهور رسد در جهانی به نام "عالم ذرّ" نطفه حضرت آدم را به صورت ذراتی بی‌شمار تجزیه کرد و آنگاه هر یک از آن ذرات را بصورت انسانی کامل عیار بیافرید و به همه آنان جان و خون بخشید و سپس از آنان بر مقام ربوبیت خود اقرار گرفت. و بعد از اخذ اقرار دوباره آنان را به صُلب آدم برگردانید. (شرح جامع مثنوی معنوی - تألیف: کریم زمانی - دفتر سوم ص ۱۱۵۷)

"الْسُّتُّ در عربی، فعل استفهام اقراری است. لفظاً یعنی: آیا من نیستم؟! و جوابش از طرف مخاطب این است که: آری، توهستی. همزه ابتدای آن برای استفهام است. و لَسْتُ، متکلم وحده از فعل ناقصه کيس ساخته شده است. ولی در تلفظ فارسی تاي آن را به صورت ساکن می خوانند. این لفظ اشارت است به آیه ۱۷۲ سورة اعراف: ... اَلْسْتُ بِرَبِّكُمْ؟ قَالُوا: بَلَىٰ شَهِدْنَا... - آیا من پروردگار شما نیستم؟ آدمیزادگان گفتند: آری ما گواهی می دهیم که تو پروردگار ما هستی..."

مفسران قرآن کریم در تفسیر این آیه، مسأله پیمان ازلی و میثاق فطری آدمیان را مطرح کرده اند. بدین معنی که همه آدمیان در عالمی به نام اَلْسْتُ یا عالم ذرّ بر یگانگی و پروردگاری حق تعالی گواهی داده اند و عهد خود را بر این اصل با خدای خود بسته اند.

(شرح جامع مثنوی معنوی - کریم زمانی - دفتر اول ص ۴۱۱ به نقل از "الکشاف فی تفسیر القرآن"، از آثار معروف زمخشری، استاد تفسیر و حدیث و نحو و لغت و امام عصر خود در قرن پنجم و ششم هجری قمری)

حضرت عبدالبهاء در لوح به اعزاز امة الله هاجر، در پاسخ به پرسش او از "عالم ذرّ" چنین می فرمایند: "یا امة الله، نامه شما رسید، مضمون معلوم گردید، جواب مختصر مرقوم می گردد. عالم ذرّ که گفته می شود، حقایق و تعینات و تشخصات و استعداد و قابلیتات انسان در مرآت علم الهی است. چون قابلیتات و استعدادات مختلف است، هریک اقتضایی دارد. آن اقتضا عبارت از قبول و استدعاست" (مائدة آسمانی - جلد دوم ص ۳۰)

حضرت باب در کتاب بیان فارسی باب هشتم از واحد دوم در باره "عالم ذرّ" چنین می فرمایند: "و اگر نفسی گوید که ما نشناختیم او را در اول ظهور، جواب گفته میشود که در نزد کلّ محقق است که او است اَوَّلُ مَنْ اَجَابَ فِي الدَّرَجَاتِ مَا قَالَ اللهُ لَهُ اَلْسْتُ بِرَبِّكَ قَالَ بَلَىٰ سُبْحَانَكَ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ اِنَّكَ اَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ و اگر گویند که ظهور الله را ندانستیم قرآن که کتاب الله بود و کلّ می گویند امروز که کتاب الله هست در نزد کلّ بود و همین قدر که شنیدند یا دیدند که آیات الله از نفسی ظاهر شده شبهه و ربیبی از برای ارباب افتده نمی ماند که آن نفس نفس الله ظاهره بوده و آیات قبل از او بوده چنان چه آیات بعد از او است و من اجاب اول، اول خلق است چنان چه قبل می گفتند که من اجاب اول محمد ص بوده و اول خلق بوده چنان چه کلّ امروز معترفند اگر می گویند اجابت در ذرّ اول بوده این است ذرّ اول زیرا که فوق عرش سماء بعینه ارض مقرر ظهور الله هست و خداوند لم یزل و لا یزال قرب و بعد او بکلّ اشیاء بر حدّ سواء بوده و هیچ شیء بالنسبه باو اقرب از شیء نیست یا ابعده چه عرش در فوق سموات باشد بزعم متوهمین یا مقرر شجره ای که عن الله ناطق است و حال آنکه این اعتقاد محض وهم و خیال است بلکه در عرف سگان ملاً حقیقت قصد همان محلّ ظهور است... ذات الهی لم یزل و لا یزال ظهور آن عین بطون او است و بطون او عین ظهور او است و آن چه از ظهور الله ذکر میشود مراد شجره حقیقت است که دلالت نمی کند الا بر او و اون شجره ایست که مرسل کلّ رسل و منزل کلّ کتب بوده و هست و او لم یزل و لا یزال عرش ظهور و بطون او در میان همین خلق بوده که در هر زمان بان چه خواسته ظاهر فرموده چنان چه حین نزول قرآن بظهور محمد اظهار قدرت خود فرموده و حین نزول بیان بنقطه بیان اظهار قدرت خود فرموده و در نزد ظهور من یظهره الله باو اثبات دین خود خواهد فرمود کیف یشاء بما یشاء لما یشاء" (چاپ طهران)

باری، چنین استنباط می گردد که مقصود حضرت عبدالبهاء در لوح خراسان، از عهد و میثاق خداوندی در ذرّ بقا که احبای الهی و امنای او بدان وفا کردند، همان عهد و میثاق ازلی است که خداوند در عالم هریک از ظهورات و کتب مقدسه پیشین نیز، برای پذیرش و قبول ظهور حضرت بهاء الله به عنوان قائم مقام او در عالم امر و خلق، از آدمیان گرفته است.

در این باره حضرت بهاء الله در یکی از الواح چنین می فرماید: "هَذَا لَهُوَ الَّذِي قَدْ أَخَذَ نُقْطَةَ الْبَيَانِ عَهْدَهُ فِي ذَرِّ الْبَيَانِ وَمُحَمَّدَ رَسُولُ اللَّهِ فِي ذَرِّ الْفِرْقَانِ وَالرُّوحِ فِي ذَرِّ الْأَنْجِيلِ وَالْكَلِيمِ فِي ذَرِّ التَّوْرَةِ وَالْخَلِيلِ فِي ذَرِّ الْأَمْرِ، إِنَّ أَنْتُمْ مِنَ الْعَالَمِينَ" (مأخذ: توقيع قرن حضرت ولی امرالله خطاب به احبای شرق - چاپ مؤسسه ملی مطبوعات امری - سنه ۱۲۳ بدیع ص ۳۰)

مضمون فارسی: این همان کسی است که نقطه بیان، باب الله الاعظم در ذر بیان و محمد، رسول الله در ذر قرآن و مسیح، روح الله در ذر انجیل و موسی، کلیم الله در ذر تورات و ابراهیم، خلیل الله در ذر امر، برای ایمان به او، از مردمان عهد و پیمان گرفته اند. اگر شما از دانایان باشید.

(۵) «تَبَاعِثُ سَبَا» = در لغت نامه دهخدا در این باره چنین آمده است: "تُبَّع (ج: تَبَاعِثُ) - یکی از ملوک یمن... لقب پادشاه یمن... لقب عام ملوک یمن... ملوک تُبَّع، ملوک یمن که به غلبه حبشیان بر آنان منقرض شدند و آنان بنا به روایت عرب نوزده تن بودند و چون نام چند تن از آنان تُبَّع بوده، این سلسله را تباعه نامند. پادشاهان سلسله حَمِیرِیَانِ یمن را تُبَّع می گفتند چنان که پادشاهان ایران را کسری (مُعَرَّبِ خَسْرُو فَارِسِی) و روم را قیصر (مُعَرَّبِ سِزَارِ) و ترک را خاقان و حبشه را نَجاشی..."

و هم چنین... "حَمِیرِیَانِ: نام سلسله ای است که پیش از اسلام در یمن حکمرانی داشتند و بزرگترین و متمدن ترین دولت عربی را بوجود آوردند. این سلسله در زمان جاهلیت ظهور کرد..."

در کتاب "المنجد" در این زمینه چنین می نویسد (ترجمه): "آخرین پادشاه سلسله حَمِیرِیَانِ یا تَبَاعِثُ یمن بنام ذُو نُؤَاسِ به آزار و اذیت مسیحیان آن دیار پرداخت و نجاشی پادشاه حبشه با فرستادن سرباز، یمن را در قرن ششم میلادی تسخیر کرد و حکومت حبشیان سالیانی چند تا ظهور اسلام ادامه داشت. "توضیح آن که "حَمِیر" نام قومی است که در زمان قدیم در سرزمین یمن می زیسته اند."

در قرآن سوره دخان آیه ۳۷ چنین آمده است: "أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمٌ تُبَّعَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ" یعنی: آیا ایشان بهتر بودند یا قوم تُبَّع و پیشینیان آنان که نابودشان کردیم، چرا که آنان گناهکار بودند. (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی)

توضیح آن که در این آیه مراد از "ایشان" بزرگان قوم قریش بودند که با پیغمبر اسلام، با زبان و بازو مجادله و ستیز می کردند. و هم چنین مقصود از پیشینیان قوم تُبَّع، از جمله فرعون مصر و هواداران اوست در زمان ظهور حضرت موسی.

(۶) «جَبَابِرَةُ الْبَطْحَاءِ» = جَبَابِرَةُ (مفرد آن: جَبَّار: قاهر - ستمگر - قادر - توانا - مسلط - مغرور - متکبر - پادشاه یا حاکم مستبد).

بَطْحَاء: لقبی است برای مکه - در لغت: بستر فراخ رودخانه که انباشته از شن های نرم باشد - زمین هموار - هامون - زمین پهناور و سیل گاه از ریگ و سنگریزه.

جَبَابِرَةُ الْبَطْحَاءِ - مراد: بزرگان قدرتمند مکه بهنگام ظهور حضرت محمد است که با تمام قدرت و قوت در دشمنی و ستیز و آزار و اذیت آن حضرت و پیروانش قیام و اقدام کردند. تا آن که سرانجام در سال سیزدهم بعثت (سه سال پنهانی و ده سال آشکارا)، که بعداً در زمان عمر خلیفه دوم از خلفای راشدین، مبدأ تاریخ هجری قمری گردید، پیامبر اسلام بناچار، بخاطر توطئه قتلش از سوی بزرگان قوم قریش، شبانه همراه با ابوبکر، از مکه به یثرب که بعداً مدینه نامیده گشت، هجرت نمود.

(۷) "جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ" = (سوره ص آیه ۱۱) - یعنی: همانا این سپاهی که از گروه های هم دست و هم پیمان تشکیل شده، مغلوب و شکست خوردنی است.

هُنَا: در این جا، ضمیر اشاره است به نزدیک.

هُنَالِكَ (یا) هُنَاكَ: آن جا - در آن جا - در آن جا هست - واسم اشاره است برای مکان دور و مرگب است از: هُنَا + كَ خطاب + لام برای افاده بُعد مکان - مَهْزُوم: شکست خورده - شکست داده شده - درهم شکسته - مغلوب - هَزَمَ يَهْزِمُ هَزَمًا: شکست دادن دشمن - درهم شکستن دشمن - از پا درآوردن - مغلوب کردن - تار و مار ساختن - (هَزَيْمَت: گریز به هنگام شکست - گریز - فرار - شکست در مقابل: فتح و پیروزی و ظفر) - جُنْد: سرباز - سپاهی - سپاه (ج: جُنُود) و جُنْدِيٌّ (ج: جُنُود): سرباز - سپاهی (۸) «قوم ثمود» = مراد قومی است که صالح، پیامبر آنان بود.

حضرت بهاء الله درباره او در کتاب ایقان چنین می فرماید: " و بعد (از هود)، هیکل صالحی از رضوان غیبی معنوی قدم بیرون نهاد و عباد را به شریعه قرب باقیه دعوت نمود و صد سنه او آزد امر به او امر الهی و نهی از مناهی می فرمود، ثمری نبخشید و اثری ظاهر نیامد. و چند مرتبه غیبت اختیار فرمود. با آن که آن جمال ازلی ناس را جز به مدینه احدیه دعوت نمی نمود... و هیچ فایده نبخشید تا آن که به صیحه ای جمیع به ناراجع شدند. " (چاپ آلمان - ص ۵ و ۶)

در قرآن درباره قوم ثمود و صالح پیامبر، در سوره های گوناگون از جمله سوره اعراف و سوره هود و سوره شعراء و در کتابهای تفاسیر اسلامی از شیعه و سنی، بطور مبسوط و مفصل، سخن به میان آمده که کوتاه شده آن، به نوشته جناب اشراق خاوری در کتاب قاموس ایقان، این است: قوم ثمود بُت می پرستیدند. خداوند صالح را برای دعوت آنان فرستاد. ولی آن مردم عنود انکار کردند و بالاخره طلب معجزه نمودند که از میان سنگ خداوند شتری خارج کند، خداوند شتر را از سنگ خارج کرد و آن شتر مدت ها در بین قوم بود که از شیر او می نوشیدند. و بر سر آب چشمه که شتر می نوشید قوم صالح اعتراض کردند و بالاخره خداوند فرمود که آب چشمه یک روز مخصوص قوم باشد و روز دیگر مال شتر باشد. ولی پس از مدتی به درخواست قوم، آن شتر را خداوند بچه ای عطا فرمود. و بالاخره قوم عنود شتر را پی کردند و کشتند و کره شتر سر به بیابان نهاد و از انظار مخفی شد و خداوند صیحه ای از آسمان فرستاد و ثمود از آن صیحه به هلاکت رسیدند و فقط صالح و پیروانش محفوظ ماندند. " (جلد چهارم ص ۱۸۰۵ و ۱۸۰۶)

در لغت نامه دهخدا زیر لغت "ثمود" و هم چنین بر پایه آیات ۱۴۱ تا ۱۵۸ سوره شعراء آیات ۶۱ تا ۶۸ سوره هود، چنین آمده است: "ثمود نام یکی از قبایل قدیم عرب. مسکن این قبیله در موصل میان حجاز و شام بوده... و بت پرستیدندی. و خدای تعالی صالح پیغامبر را بدانان فرستاد و او مردمان را به خدا خواند و به اعجاز شتری ماده از تخته سنگی برآورد. قوم ثمود در عبادت بتان اصرار ورزیدند و در آخر آن شتر ماده را پی کردند. و در این وقت عذاب صیحه بر ایشان فرود آمد و آن آوازی بود سخت مُدهش از جانب آسمان که دل های آنان در سینه ها برید و بمردند."

در قرآن سوره هود آیه ۶۷ چنین آمده است: "وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ" - یعنی: و ستم پیشگان (مشرك) را بانگ مرگبار فرو گرفت، و در خانه و کاشانه شان از پا درآمدند. (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی) ناگفته نماند که در تورات و انجیل درباره صالح پیامبر و قوم ثمود سخنی گفته نشده است.

حضرت عبدالبهاء درباره قوم ثمود و صالح پیامبر و ناقه (شتر ماده) او در یکی از الواح چنین می فرماید: " ناقه صالح در آثار مبارک اشاره است که نفس مقدس صالح بود. و از این معانی که پستان رحمانی آن وجود مبارک است رزق روحانی و لبن رحمانی نازل. اما نفوس خبیثه آن ناقه الهیه را پی نمودند و انکار کردند و تکذیب نمودند و به عذاب الیم حرمان و کفران و طغیان گرفتار شده به هلاکت ابدی افتادند. و اما آن چشمه، چشمه حیات این جهان بود و «مِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٌّ» (قرآن - سوره انبیاء - آیه ۳۰) آن قوم عنود خواستند که زندگی این جهان فانی بتمامه شایان ایشان باشد. لهذا به انکار و استکبار و اذیت و اضطهاد قیام کردند و آن

ناقه الهی را پی نمودند. و چون آن ناقه الهی را انکار کردند نتیجه و اثر آن حضرت از میان آن قوم خروج نمود و غائب گردید. این است که مذکور است که نتیجه ناقه رو به کوه و صحرا نهاد و غائب گردید و آن قوم به خسران ابدی افتادند و به انعدام سرمدی مبتلا گشتند، محو و نابود شدند. نه ثمر و اثری و نه ذکر و خبری و نه حیاتی و بقائی. لا تَسْمَعُ لَهُمْ صَوْتًا وَلَا رِكْزًا (امر و خلق - تألیف: جناب فاضل مازندرانی - جلد دوم ص ۲۰۵ و ۲۰۶)

باری به قول مولانا:

"ناقه صالح به صورت بُد شتر پی بریدندش زجهل، آن قوم مُر"

(مثنوی - دفتر اول - بیت ۲۵۰۹) - (ناقه: شتر ماده و مُر: تلخ و مجازاً: ناسازگار - سخت و ناگوار - بد اخم و تلخ رو)

(۹) «قوم لوط» = لوط پیغمبر، برادرزاده ابراهیم خلیل بود و در شهر "اور" در سرزمین کلد (عراق عرب کنونی) زاده شد. سپس همراه ابراهیم خلیل به کنعان در سرزمین فلسطین رفت و در وادی اردن در شهر "سدوم" یا "سُدُم" در ساحل بحرالمیت، رحل اقامت افکند. هر چند زیست و زندگانی با اهالی شهر "سدوم" در نظر لوط بسیار ناپسند بود، با وجود این دو دختر خود را به دو شخص از اهل آن شهر تزویج نمود. شهر سدوم یکی از شهرهای موسوم به مُؤْتَفِکَات است که عبارت بودند از: سدوم (سُدُم) و عموره (گومورا) و

أَدَمَه - صَبُوئِم و بَالِغ (صوغر). این شهرها برابرسفر پیدایش در تورات باب ۱۴ هر کدام پادشاهی داشتند.

اما از آن جایی که شرارت و بزهکاری و فساد و خطاکاری مردم این شهرها رو به فزونی گذاشت، دو فرشته از جانب پروردگار به نزد لوط آمدند و او را از بلا و مصیبت ناگواری که بر سر آن شهرها و اهالی آن فرود خواهد آمد، با خبر و آگاه ساختند. زمانی که لوط با خانواده اش فرار می کردند، خداوند گوگرد و آتش از آسمان بر آنان بارانید و آن شهرها و تمام وادی و جمیع ساکنان و نباتات زمین را و ازگون ساخت. در این میانه همسر لوط به هنگام فرار به پشت سر خود نگریست و از آن جایی که این نگرش خلاف خواست و اراده الهی بود، از این رو نامبرده به ستونی از نمک مبدل گردید و تنها لوط و دو دخترش از این رویداد و واقعه ناگوار و دردناک جان سالم بدر بردند. ناگفته نماند که حتی دامادهای لوط هم این هشدار را به مسخره گرفتند و همراه نشدند. (اقتباس از تورات - سفر پیدایش ابواب: ۱۱ تا ۱۳ و ۱۸ و ۱۹)

در لغت نامه دهخدا درباره لوط مطلبی آورده که کوتاه شده آن این است: "نام پیغمبری است از بنی اسرائیل و برادرزاده ابراهیم خلیل که شهرهای قوم او به نفرینش به زمین فرو شدند. لوط از شهر "اور" در سرزمین کلد همراه ابراهیم به سرزمین فلسطین رفت و در ناحیه ای که پنج شهر: سدوم - عموره - آدمه - صبوئیم و بَالِغ، در آن بود، رحل اقامت افکند. خدای تعالی لوط را پیغمبر آن پنج شهر گردانید و مردم این شهرها چون در خطا و خیانت و فساد و شقاوت بیفزودند و لواطت کردند که پیش از آنان هیچکس نکرده بود، خدا تعالی میکائیل را بفرستاد تا آن دیار را برگردانید یعنی زیر و رو کرد."

ناگفته نماند که در قرآن نامی از "سدوم" و "عموره" برده نشده ولی در تفاسیر اسلامی این دو شهر در زمرة "مؤْتَفِکَات" مندرج در سوره های توبه آیه ۷۰ و حاقه آیه ۹ مذکور آمده است: "الْحَاقَّةُ مَا الْحَاقَّةُ. وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ. كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ. فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ وَأَمَّا عَادٌ فَأَهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ... فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ. وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ. فَعَصَا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخَذَةً رَابِيَةً." (سورة الحاقه آيات ۱ تا ۱۰) - ترجمه: حاقه. حاقه چیست؟ و چه دانی حاقه چیست؟ قوم

ثمود و عاد درهم کوب (قیامت) را دروغ انگاشتند. و اما "ثمود"، بر اثر طغیان خود به نابودی کشیده شدند. و اما "عاد"، با تندبادی سخت سرد و بنیان کن به نابودی کشیده شدند... پس آیا اثری از ایشان بازمانده، می بینی؟ و فرعون و پیشینیان او و (اهل) شهرهای نگونسار، طغیان پیش آوردند. سپس از پیامبر پروردگارشان نافرمانی کردند، آنگاه (خداوند) آنان را به مؤاخذه ای سخت فرو گرفت. (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی -) (حاقه: عذاب فراگیر - رستاخیز و قیامت - حقیقت راستین)

"أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ؟ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ. أَتَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ. فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَ لَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ" (سوره توبه - آیه ۷۰) - یعنی: آیا خبر پیشینیان از قوم نوح و عاد و ثمود و قوم ابراهیم و اهل مدین و شهرهای زیر و زبر شده (قوم لوط) به آنان نرسیده است؟ پیامبرانشان معجزات برایشان آوردند و خداوند نمی خواست بر آنان ستم کند بلکه (آنان) بر خود ستم می کردند (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی)

در فرهنگ فارسی معین چنین آمده است: "سدوم (فر. Sodome) - شهر قدیمی فلسطین در ساحل بحرالمیت (بحر لوط) که با شهر گوموره (فر. Gomorrhe) بر اثر زلزله و صاعقه به قعر دریا فرورفت. مردم این شهر به فساد معروف بودند. جمعی از دانشمندان باستان شناس انگلیسی... برای کشف دو شهر تاریخی مذکور که حدود ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد بنا شده بودند، کشفیاتی کردند. نام این دو شهر بواسطه زیبایی بزودی در جهان مشهور شد. در سال ۱۹۰۰ قبل از میلاد زلزله هولناکی بوقوع پیوست و این دو شهر را به ته دریا فرو برد. (به قول تورات این امر مجازات خطایای اهالی این دو شهر بود). باستان شناسان موفق گردیدند جام های شراب، جواهر و اجساد زنان را از اعماق گل ولای بیرون آورند."

(۱۰) «قوم نوح» = حضرت بهاء الله در کتاب ایقان بر پایه آیات مندرج در تورات و قرآن، در باره نوح پیامبر چنین می فرماید: "از جمله انبیاء نوح بود که نهصد و پنجاه سال نوحه نمود و عباد را به وادی ایمن روح دعوت فرمود و احدی او را اجابت ننمود. و در هر یوم بقدری ایذاء و اذیت بر آن وجود مبارک وارد می آوردند که یقین بر هلاکت او می نمودند. و چه مراتب سُخریه و استهزاء و کنایه که بر آن حضرت وارد شد... تا آن که باقی نماند از برای آن حضرت مگر چهل نفس و یا هفتاد و دو نفس چنان چه در کتب و اخبار مذکور است. تا آن که بالاخره نداء "رَبِّ، لَا تَذَرْ عَلَيَّ الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا، از جان برکشید. (چاپ آلمان ص ۴) - (قرآن، سوره نوح، آیه ۲۶ - یعنی: پروردگارا، از کافران بر روی زمین هیچ کس را باقی نگذار)

نوح پیامبری است که در تورات سفر پیدایش ابواب پنجم تا نهم و در قرآن سوره های اعراف و عنکبوت و نوح و هود و غیره از او سخن رفته است. در تورات سفر پیدایش باب ششم چنین آمده است: "نوح مردی عادل بود و در عصر خود کامل و نوح با خدا راه می رفت. و نوح سه پسر آورد: سام و حام و یافث... و خدا زمین را دید که اینک فاسد شده است، زیرا که تمامی بشر راه خود را بر زمین فاسد کرده بودند. و خدا به نوح گفت انتهای تمامی بشر به حضورم رسیده است زیرا که زمین بسبب ایشان پر از ظلم شده است و اینک من ایشان را با زمین هلاک خواهم ساخت. پس برای خود کشتی ای از چوب گوفر (درخت صنوبر یا سرو آزاد) بساز... زیرا اینک من طوفان آب را بر زمین می آورم تا هر جسدی را که روح حیات در آن باشد از زیر آسمان هلاک گردانم و هر چه بر زمین است خواهد مرد. لکن عهد خود را با تو استوار می سازم و به کشتی در خواهی آمد تو و پسرانت و زوجه ات و ازواج پسرانت با تو. و از جمیع حیوانات از هر ذی جسدی جفتی از همه به کشتی در خواهی آورد... پس نوح چنین کرد و بهر چه خدا او را امر فرمود، عمل نمود."

در قرآن سوره اعراف آیه ۵۹ درباره نوح چنین آمده است: "لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ" یعنی: براستی که نوح را به سوی قومش فرستادیم. پس آنگاه گفت ای قوم من، خداوند را که خدایی جز او ندارید بپرستید، که من بر شما از عذاب روزی سهمگین می ترسم. (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی)

در فرهنگ فارسی معین درباره نوح چنین آمده است: "یکی از پیغمبران اولوالعزم که نسبش به آدم می رسد. سالها قوم خود را به راه راست خواند. اما آنان همچنان بر کج رفتاری اصرار ورزیدند. آنگاه خداوند نوح را از طوفانی عظیم با خبر ساخت و نوح (به فرمان خداوند) با ساختن کشتی پیروان و خاندان خود و انبوهی از جانداران را از هلاکت نجات بخشید."

در تورات سفر پیدایش باب هفتم زمان آمدن طوفان را در ششصد سالگی نوح، ذکر می نماید و در باب نهم مدت زندگانی او را پس از طوفان، سیصد و پنجاه سال می گوید که در نتیجه عمر نوح را نهصد و پنجاه سال می نویسد. در قرآن سوره عنکبوت آیه ۱۴ و ۱۵ چنین آمده است: "وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ فَاَنْجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ" - یعنی: و به راستی نوح را به سوی قومش (به رسالت) فرستادیم و در میان آنان هزار سال منهای پنجاه سال به سر برد. آنگاه طوفان (سیل و بلا) آنان را فرو گرفت، در حالی که ایشان ستمکار (مشرک) بودند. آن گاه او و کشتی نشینان را نجات دادیم و آن را مایه عبرت جهانیان گردانیدیم. (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی)

در تفاسیر و تواریخ اسلامی برابر آیات قرآن در سوره هود آیات ۴۲ و ۴۳ یکی از پسران نوح پیغمبر از فرمان خدا سرباز می زند و پند و اندرز پدرش را برای آمدن به کشتی نمی پذیرد. از این رو در کام امواج آبهای طوفان برآمده غرق می شود. و به گفته سعدی در کتاب گلستان: "پسر نوح با بدان بنشست خاندان نبوتش گم شد"

اما در تورات سفر پیدایش باب ششم و هفتم در داستان نوح پیغمبر و کشتی ساختن او و بر آمدن طوفان، در این باره سخنی گفته نشده و حتی نوشته است که هر سه پسر نوح یعنی: سام، حام، و یافث با همسرانشان به کشتی سوار شدند و از طوفان جان سالم بدر بردند.

در این جا ناگفته نماند که مراد از کشتی یا سفینه نوح به مجاز، کشتی یا سفینه آئین و شریعت خداوندی بود که هر کس در آن داخل شد و به سخن دیگر، به آئین و شریعت نوح پیغمبر مؤمن و موقن گردید، به سر منزل امن و امان هدایت و ایمان و رستگاری رسید و هر کس در آن داخل نشد، در کام امواج آبهای طوفان عذاب یعنی گمراهی و بی ایمانی و در بند ماندگی، غرق گردید.

(۱۱) «قوم هود» = مراد «قوم عاد» است که «هود» پیامبر آنان بود.

حضرت بهاء الله درباره «هود» در کتاب ایقان چنین می فرماید: "بعد از نوح، جمال هود از مشرق ابداع مشرق شد و قریب هفتصد سنه او آزید، به اختلاف اقوال، مردم را به رضوان قرب ذی الجلال دعوت نمود. و چه مقدار بلا یا که به مثل غیث هاطل بر آن حضرت بارید. تا آن که کثرت دعوت سبب کثرت اعراض شد و شدت اهتمام علت شدت اغماض گردید" (چاپ آلمان ص ۵)

هود پیامبری است که در قرآن سوره های اعراف و هود و حاقه و غیره درباره او سخن گفته شده است. از جمله در سوره اعراف آیات ۶۵ تا ۶۷ چنین آمده است: "وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ. قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُظَنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ. قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ" - یعنی: و به سوی قوم عاد برادرشان هود را (فرستادیم). گفت: ای قوم من، خداوند را که خدایی جز او ندارید بپرستید، آیا پروا نمی کنید؟ بزرگان

قومش که کفر ورزیده بودند، گفتند: ما تو را دچار بیخردی می بینیم و ما تو را از دروغگویان می دانیم. گفت: ای قوم من، در من هیچگونه بیخردی نیست، بلکه من پیامبری از سوی پروردگار جهانیان هستم. (ترجمه قرآن - بهاءالدین خرمشاهی) در فرهنگ فارسی معین درباره "عاد" چنین آمده است: "عاد - نام قومی عرب ساکن عربستان جنوبی که در ادوار فراموش شده، می زیسته اند. هود پیغمبر از این قوم بود و طبق روایات به نفرین وی، باد تند آن قوم و کشورشان را از بین برد." به قول مولوی در مثنوی - دفتر اول بیت ۸۵۳:

"اگر نبودی واقف از حق، جانِ باد
فرق، کی کردی میان قوم عاد؟"

در شرح جامع مثنوی معنوی - تألیف کریم زمانی در شرح این بیت چنین آمده است: "اگر جان باد از حق آگاه نبود، چگونه می توانست فرق میان قوم عاد و دیگران را تشخیص دهد؟ (عاد، فرزند ارم از احفاد نوح (ع) بوده است. قوم عاد جزو اعراب بائده (مُنقرض شده) به شمار آیند که بین صحرای حَضْرَمَوْت و عُمَّان (واقع در عربستان جنوبی یا یَمَن کنونی) زندگی می کردند. و چون قوم عاد، دعوت هود نبی را تکذیب کردند، بادی سخت بر آنان وزیدن گرفت و هفت شب و هشت روز ادامه یافت و سرزمینشان را زیر و رو کرد. افراد این قوم به داشتن اندام درشت و نیرومند معروف بوده اند... طبق روایات، هود و مؤمنان قومش به صحرا آمدند و حظیره ای ساختند از گل. آن باد به ایشان رسیدی، نرم شدی و نسیمی گشتی با راحت. و چون به عاد رسیدی، چنان سخت شدی که شتر با هودج و مردم در او نشسته برگرفتی و بر هوا بردی و به زمین زدی و هلاک کردی - بیت فوق بدین مطلب اشارت دارد." - (ص ۲۹۶ و ۲۹۷)

در سوره حاقه آیات ۶ تا ۸ چنین آمده است: "وَأَمَّا عَادُ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ. سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْجَازٌ نَخْلٍ خَاوِيَةٌ. فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ؟ - یعنی: و اما عاد، با تند بادی سخت سرد و بنیان کن به نابودی کشیده شدند. که خداوند آن را هفت شب و هشت روز پیوسته بر آنان گماشت و آن قوم را در آن حال از پا در افتاده بینی، گویی ایشان خرما بُنّانی هستند ریشه کن شده. پس آیا اثری از ایشان باز مانده می بینی؟ (ترجمه قرآن - بهاءالدین خرمشاهی) (۱۲) «قوم یهود» = مراد، قوم اسرائیل است که پس از ظهور حضرت مسیح به فرموده حضرت عبدالهء در مفاوضات: "اول حزبی که بر محویت اش قیام نمودند، اسرائیل، قوم و قبيلة خود مسیح بود. و به ظاهر او را مقهور نمودند و به ذلت کبری انداختند، حتی تاج خار بر سرش نهادند و به صلابه زدند..." (چاپ مصر ص ۱۳)

اما سرانجام در سال ۷۰ میلادی، تیتوس (تیتوس) پسر و جانشین و سپاسیانوس، امپراتور روم در زمان سلطنت پدرش، اورشلیم را تصرف و تخریب و ویران کرد و بسیاری از یهودیان را به قتل رسانید. و از این هنگام دوره دراز مدّت خواری و خاکساری، پراکندگی و آوارگی قوم یهود، در نقاط گوناگون جهان، آغاز گردید.

توضیح آن که: قوم اسرائیل از دوازده خاندان (یا سبَط و جمع آن: اَسْبَاط) تشکیل شد و سر سلسله هر یک از آن یکی از پسران یعقوب، نوه ابراهیم بود (تورات - سفر خروج - باب ۱ آیات ۱ تا ۷) "اسرائیل" (کسی که بر خداوند مظفر گشت) - لقب یعقوب ابن اسحاق (پسر ابراهیم) است که در هنگام مصارعه با فرشته خدا در فَنیئیل، بدان ملقب گردید. (قاموس کتاب مقدس)

"و یعقوب تنها ماند و مردی با وی تا طلوع فجر کشتی می‌گرفت. و چون او دید که بروی غلبه نمی‌یابد، کفّ ران یعقوب را لمس کرد و کفّ ران یعقوب در کشتی گرفتن با او فشرده شد. پس گفت مرا رها کن که فجر می‌شکافد، گفت از این پس نام تو یعقوب خوانده نشود بلکه اسرائیل، زیرا که با خدا و با انسان مجاهده کردی و نصرت یافتی." (تورات - سفر پیدایش - باب ۳۲ - آیات ۲۴ تا ۲۸) "اسرائیل" - در لغت عبری به معنای: مجادل با خدا - نامی است که به یعقوب پس از نزاع وی با فرشته، داده شده - نامی که بعدها به قوم یهود، اخلاف اسرائیل داده شده " (فرهنگ فارسی معین)

(۱۳) «قیاصِرَةُ الْفَيْحَاءِ» = قیاصره: مفرد آن: قیصر است و قیصر معرب کلمه لاتینی "سزار" است و این لقب و عنوانی بوده بویژه برای پادشاهان و امپراتوران رومی اعم از غربی و شرقی، در روزگاران گذشته.

فَيْحَاء: در لغت مؤنث کلمه أَفِيحٌ است، یعنی: فراخ - وسیع - گشاده و هم چنین: خوشبو و معطر ارض فَيْحَاء: زمین وسیع و فراخ را گویند.

"فَيْحَاء" لقبی است بویژه برای شهر دمشق در شام. و شام یا سوریه بزرگ سرزمینی بوده در آسیای غربی و در مشرق دریای مدیترانه که عبرانیان آن را "آرام" می‌خواندند.

سرزمین شام از نیمه قرن هشتم تا نیمه قرن ششم قبل از میلاد بارها به تصرف آشوریان و مصریان درآمد و از نیمه قرن ششم تا نیمه قرن چهارم قبل از میلاد تابع و دست‌نشانده ایران در دوره هخامنشیان گردید و در سال ۳۳۲ قبل از میلاد به تصرف اسکندر مقدونی وسیله سلوکوس اول ملقب به فاتح، سردار او، درآمد. نامبرده ده سال پس از مرگ اسکندر یسال ۳۲۳، در سال ۳۱۳ قبل از میلاد سلسله سلوکیان را تأسیس کرد. سلوکیان که جانشین هخامنشیان گردیدند، تقریباً همه متصرفات آنان را در دست داشتند و از جمله آن سرزمین شام بود. در سال ۱۶۴ قبل از میلاد، اشکانیان سرزمین شام را تصرف کردند و در سال ۶۴ قبل از میلاد، رومیان آن را تصرف شدند و سرانجام، پس از هفتصد سال، در سال ۶۳۲ میلادی (دهم هجری) در زمان عمر خلیفه دوم از خلفای راشدین، به دست لشکریان اسلام فتح گردید. سپس، معاویه، والی سرزمین شام، پس از شهادت علی بن ابی طالب چهارمین از خلفای راشدین، و آشتی و بیعت امام حسن با او و واگذاری خلافت به او، در سال ۴۱ ه. ق. (۶۶۱ م.) خود را رسماً خلیفه همه مسلمانان خواند و خلافت سلسله بنی امیه یا امویان را بنیاد نهاد و دمشق شهر عمده سرزمین شام را پایتخت و مرکز خلافت خود قرار داد.

سرزمین شام، پس از انقراض سلسله اموی به دست ابوالعباس سفاح، مؤسس سلسله عباسی، از سال ۱۳۲ ه. ق. (۷۵۰ م.) تا سال ۹۲۳ ه. ق. (۱۵۱۷ م.) در تحت تصرف خلفای عباسی و سلسله‌های گوناگون مسلمان از جمله سلجوقیان و ایوبیان و ممالیک، قرار گرفت.

در این جا ناگفته نماند که از سال ۱۰۹۵ میلادی تا ۱۲۷۰ میلادی در دوره جنگهای صلیبی بین مسیحیان و مسلمانان بر سر تصرف بیت المقدس و تربت عیسی مسیح، سرزمین شام هر از چندی در تصرف صلیبیون درآمد. و سرانجام در سال ۹۲۳ ه. ق. (۱۵۱۷ م.) در زمان سلطان سلیم اول جزو سرزمین‌های امپراتوری عثمانی گردید. تا آن که پس از چهارصد سال در پایان جنگ جهانی اول (۱۹۱۸ - ۱۹۱۴ م.) با انقراض امپراتوری عثمانی، سرزمین شام یا سوریه بزرگ به چهار کشور: اردن و فلسطین (اسرائیل کنونی) و سوریه و لبنان تقسیم گردید.

باری، در لوح خراسان چنین استنباط می‌گردد که شاید مراد حضرت عبدالبهاء از عنوان "قیاصره فیحاء" بطور عموم، همه پادشاهان و فرمانروایانی بوده اند که در سرزمین شام یا سوریه بزرگ که دمشق شهر عمده آن بوده، سلطنت و حکمرانی کرده‌اند.

(۱۴) "لَعَمْرُ اللَّهِ إِنَّ فِي قَوْمِ نُوحٍ وَ هُودٍ وَ قَوْمِ لُوطٍ وَ... فِي الْقُرُونِ الْأُولَى لَعِبْرَةً لِأُولَى النَّهْيِ وَ ذَوَى الْبَصِيرَةِ الْكَاشِفَةِ لِخَوَاتِمِ الْأُمُورِ بِفَوَاتِحِ الْآثَارِ" = یعنی: سوگند به خداوند، آن چه بر سر قوم نوح و هود و قوم لوط و... ، در قرن های پیشینه وارد آمده، همه و همه برآستی، پند و عبرتی است برای خردمندان و اهل بینش دوران پیش امور در فرجام، با دیدن آثار و نشانه های آن، در آغاز و به سخن دیگر به قول مولوی:

"هر که اول بنگرد، پایان کار اندر آخر، او نگردد شرمسار" (لغت نامه دهخدا)
 "در پس هر گریه آخر خنده ایست" (لغت نامه دهخدا)
 "چشم آخرین تواند دید راست چشم اول بین غرور است و خطا" (لغت نامه دهخدا)

(۱۵) "وَ أَمَّا الَّذِينَ اتَّخَذُوا جِوَارَ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْأَبْهَى... مَاؤَى وَ مَعَاذاً هُمْ طُيُورٌ اتَّخَذُوا أَفْنَانَ سِدْرَةِ الْمُنتَهَى مَطَاراً وَ أَوْكَاراً" = یعنی: و اما آنان که در این زمان، جوار رحمت پروردگار بزرگ را... مأمون و پناه برگزیده اند، پرندگان هستند که شاخسارهای سدره مُنتَهی (مظهر ظهور الهی، حضرت بهاء الله) را پریدنگاه و لانه و آشیان برگرفته اند.

سِدْرَةِ الْمُنتَهَى = در این جا مراد از "سدره المنتهی" حضرت بهاء الله، مظهر ظهور الهی در این زمان است که شناسایی خداوند تنها و فقط به شناسایی و عرفان او امکان پذیر و میسر است. توضیح آن که به اعتقاد مسلمانان برابر آیات شماره ۷ تا ۱۵ در سوره نجم در قرآن، هنگامی که پیامبر اسلام به معراج رفت، سرانجام به سدره المنتهی (آخرین درخت) واقع در بالاترین نقطه جنت درآمد که آن سوی آن بشر و ملائکه آسمان نتوانند فراتر قدم گذارند.

جناب فاضل مازندرانی در کتاب "اسرار الآثار" جلد سوم ص ۱۳۵ و ۱۳۶، زیر عنوان "سدره المنتهی" چنین آورده اند: "سِدْرُ وَ سِدْرَةٌ عربی و کُتار به فارسی در قرآن و آثار اسلامی به عنوان درخت بهشتی و مخصوصاً سدره المنتهی، با تجلیل بسیار مذکور است و در سوره "النجم" در توصیف بسیار بلیغ و جلیل رؤیت فرشته وحی است، قوله: "وَ لَقَدْ رَأَاهُ نَزَّلَةً أُخْرَى عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنتَهَى عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى إِذْ يَغْشَى السُّدْرَةَ مَا يَغْشَى" مفاد آن که پیمبر، باری دیگر نیز نزد آخرین سدره که باغ مأوی و مسکن آن جاست و آن درخت را فراگرفتنی ها فرا گرفته بودند، فرشته را دید. - و این در نظر تفسیر و تأویل معنوی و رمزی مستقر بر بناء تشبیه مظاهر مقدسه الهیه به اشجار می باشد. چنان که در اصطلاح رمزی تشبیهی شعرا و عرفای ایران تعبیر به سرو می گردد. و بالجمله اصطلاح سدره و سدره المنتهی در آثار جدید به کثرت و وفرت استعمال رسید. از آن جمله... در کتاب اقدس است: "اسمعوا ما تتلو السدرة عليكم". و در لوح حکما است: "يا محمد اسمع النداء من شطر الكبرياء من السدرة المرتفعة على أرض الزعفران، إنه لا إله إلا أنا العليم الحكيم". و در لوحی دیگر: "أَنْ أَقْضُوا مَقَرَّ الْأَقْصَى، إِنَّهُ لَسِدْرَةُ الْمُنتَهَى لَوْ أَنْتُمْ مِنَ الْمُوقِنِينَ..."

(۱۶) "وَ قَدْ مَضَتْ قَبْلَهُمُ الْمَثَلَاتُ"، یعنی: زیرا پیش از آنان عقوبت های خداوندی بوده است. - مأخوذ از قرآن، سوره رعد آیه ۶: "وَ يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَاتُ وَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَ إِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ" - یعنی: و آنان با عجله و شتاب، بدی و عذاب را پیش از نیکی و بخشش از تو می خواهند و حال آن که پیش از آنان عقوبت های خداوندی بوده است. و همانا پروردگار تو با وجود ظلم و ستم مردمان، آمرزنده و بخشنده آنان است و همانا پروردگار تو سخت کیفر دهنده نیز می باشد.

(۱۷) "وَ لَا تَحْسَبُوهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ" = یعنی: و آنان (ستمگران و اهل طغیان) را رسته از عذاب و جسته از کیفر و مجازات مپندارید. مأخوذ از قرآن، سوره آل عمران آیه ۱۸۸: "لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَ يَجْحَبُونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا"

تَحْسَبُهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ" - یعنی: هرگز کسانی را که بآن چه کرده اند، شادمانی می کنند و دوست دارند برای آن چه که نکرده اند، ستوده شوند، رسته از عذاب میندار و عذابی دردناک در پیش دارند. (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی)

اندیشه و خیال مکن کسانی که بخاطر کارهایی که کرده اند شادمانند و دوست دارند برای کارهایی که نکرده اند، ستوده شوند، رسته از عذابند. برای آنان عذابی دردناک در پیش است.

(۱۸) "وَلَوْ أَنَّكُمْ يَا أَغْنَامَ اللَّهِ بَيْنَ بَرَاثِنِ الضَّوَارِي مِنَ السَّبَاعِ وَمَخَالِبِ جَوَارِحِ البِقَاعِ، لَا تَيْتَسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ" = یعنی: ای اغنام الهی، هر چند شما در چنگال مردمانی همانند جانوران درنده و وحشی و پرندگان شکاری در اطراف و آکناف، در بند و گرفتاریید، اما هیچ گاه از لطف و رحمت خداوندگار مأیوس و نومید نشوید.

اغنام الله: گوسفندان الهی و به مجاز مراد احبای الهی است و مظهر ظهور او شبان آنان.

در تورات - مزامیر داود باب ۱۰۰ آیات ۱ تا ۳ چنین آمده است: "ای تمامی روی زمین، خداوند را آواز شادمانی دهید. خداوند را با شادی عبادت نمائید و به حضور او با ترنم بیائید. بدانید که یهوه خداست، او ما را آفرید، ما قوم او هستیم و گوسفندان مرتع او".

در انجیل یوحنا باب دهم آیات ۲۴ تا ۲۷ چنین آمده است: "پس یهودیان دور او را گرفته بدو گفتند: تا کی ما را متردد داری؟ اگر تو مسیح هستی، آشکارا به ما بگو. عیسی بدیشان جواب داد: من به شما گفتم و ایمان نیاوردید، اعمالی را که به اسم پدر خود بجا می آورم، آن ها برای من شهادت می دهد. لیکن شما ایمان نمی آورید، زیرا از گوسفندان من نیستید چنان که به شما گفتم. گوسفندان من آواز مرا می شنوند و من آن ها را می شناسم و مرا متابعت می کنند".

در انجیل یوحنا باب دهم آیات ۱۴ و ۱۵ چنین آمده است: "من شبان نیکو هستم و خاصان خود را می شناسم و خاصان من، مرا می شناسند. چنان که پدر، مرا می شناسد و من پدر را می شناسم و جان خود را در راه گوسفندان من نهم".

"لَا تَيَّاسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ"، هیچ گاه از لطف و رحمت خداوندگار مأیوس و نومید نشوید. این عبارت بخشی از آیه ۸۷ سوره یوسف در قرآن است در داستان یعقوب و پسرانش.

برابر آن چه که در قرآن، سوره یوسف آمده است، یوسف، بنیامین، برادر تنی خود را به جرم دزدی در مصر نگه می دارد و برادران دیگر با آذوقه به کنعان نزد پدرشان، یعقوب باز می گردند و ماجرای دزدی بنیامین و بازداشت او را بازگو می کنند و برای اثبات راستگویی خود کاروانیان همراه را شاهد و گواه می گیرند. در این هنگام یعقوب به فرزندان خود می گوید: "يا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يَوْسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَيْتَسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ، إِنَّهُ لَا يَيْتَسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرِينَ" - یعنی: ای فرزندان من، بروید و در پی یوسف و برادرش (بنیامین) بگردید و از رحمت الهی نومید مباشید، چرا که جز خداشناسان، کسی از رحمت الهی نومید نمی گردد. (ترجمه قرآن - بهاء الدین خرمشاهی)

ناگفته نماند که برابر آن چه در تورات، سفر پیدایش باب ۴۴ و ۴۵ آمده است، پسران یعقوب برای بار دوم برای خرید غله در ایام قحطی و خشکسالی به مصر می روند و با اجازت و رضایت پدر، بنیامین را نیز چنان که یوسف در بار اول شرط کرده بود، همراه خود می برند و یوسف، برادر تنی خود را می بیند. یوسف در بار اول آمدن برادران به مصر، آنان را بیدرنگ می شناسد، اما برادران، او را نمی شناسند. خواسته یوسف آن بود که برادر تنی خود را در مصر نگهدارد. از این رو، به جرم دزدی ساختگی با گذاردن جام نقره ای وسیله پیشکارش در کیسه بنیامین، یوسف به برادران خود می گوید که بنیامین به این خاطر غلام او می شود و آنان آزادند که به کنعان

بازگردند. در این جا بود که یهودا فرزند ارشد یعقوب به یوسف می‌گوید که ما را پدر پیری است و این بنیامین پسر پیری اوست و اگر او را همراه ببریم، پدر خود را دیگر نبینیم. از این رو از یوسف می‌خواهد که او را بجای بنیامین به غلامی نگهدارد و بنیامین نزد یعقوب بازگردد. در این جا بود که یوسف دیگر نمی‌تواند از بازگو نمودن حقیقت، خودداری کند و با صدای بلند می‌گرید و خود را به برادرانش می‌شناساند. پس از آن، همه برادران با غله فراوان به سوی پدرشان رهسپار می‌شوند و خبر زنده بودن یوسف و فرمانروایی او را در سرزمین مصر به آگاهی او می‌رسانند.

واژه نامه به ترتیب حروف الفبا

"الف"

إِبْتِغَى يَبْتَغِي إِبْتِغَاءً: خواستن - آرزو کردن - طلب کردن (چیزی را)

إِثْتَفَكَ يَثْتَفِكُ إِثْتِفَاكًا وارونه شدن - زیر و رو گشتن - منقلب شدن - سرنگون شدن - دگرگون شدن - واژگون شدن

أُمَّةٌ أَخْيَارًا: راهنمایانی برگزیده و نیک - پیشوایانی نیکو و خیرخواه - (أُمَّةٌ مفرد آن: إمام) = پیشوایان - رهبران - سروران -

راهنمایان) - (أَخْيَارٌ و مفرد آن: خَيْرٌ = خوب - نیک - نیکو - برگزیده)

أَتَى بِهِمْ مِنْ أَفْقِ التَّوْحِيدِ يَلُوحُ وَجْهُهُمْ أَنُورًا و از افق توحید انواری را به آنان ارزانی داشت که روی هاشان از آن درخشنده و تابان

است. (أَتَى يَأْتِي إِتْيَانًا وَأْتِيًا وَمَأْتَاءً = آمدن - رسیدن - حاضر شدن - و أَتَى بِ = دادن - ارزانی داشتن - تقدیم کردن)

أَثَاتٌ: اثاثیه - وسایل - اسباب

أَجْبِجٌ: شعله آتش - شراره آتش - شدت حرارت و گرمی - زبانه آتش

أَحِبَّةٌ: احبّاء - احباب - مفرد آن: حبيب: محبوب - یار - دوست مورد علاقه

آذان: گوشها - (مفرد: أُذُن)

إِرْتَجَفَ يَرْتَجِفُ إِرْتِجَافًا: مضطرب و پریشان شدن - بلرزش در آمدن - لرزیدن

إِرْتَعَدَ يَرْتَعِدُ إِرْتِعَادًا: بسختی مضطرب و پریشان شدن - بلرزش در آمدن - لرزیدن - بی آرام گردیدن

إِرْتَوَى يَرْتَوِي إِرْتِوَاءً: سیراب شدن - نوشیدن - آب خوردن

أَرْكَانٌ (مفرد: رُكْنٌ): پایه ها - ستون ها - تکیه گاه ها - اساس

أَرْوَمٌ: بن درخت - ریشه درخت - ریشه - اصل (جمع: أَرْوَمٌ)

أَرِيحٌ و مفرد آن رِيحٌ: باد - بو

أَرِيكَةٌ: تخت - اورنگ (ج: أَرَائِكٌ)

أَسْتَأْصَلَ يَسْتَأْصِلُ (مجهول): ریشه کن شدن - نابود شدن - منهدم شدن

إِسْتَدَّ يَسْتَدُّ إِسْتِدَادًا: سخت بودن - روبه شدت نهادن - زیانبار شدن - توان فرسا شدن - دردناک شدن - وخیم شدن

أَشْرَقَ يَشْرِقُ إِشْرَاقًا: سر زدن - طلوع کردن - بر آمدن (خورشید) - تابیدن - درخشیدن

أَشْهَرَهُمْ أَثَارًا: آثار و نشانه هایی را برای شان آشکار و نمودار ساخت - (أَشْهَرُ يَشْهَرُ إِشْهَارًا = آشکار کردن - اعلان کردن - مشهور

کردن - معروف کردن - پراوازه ساختن)

أُصُولٌ (مفرد آن: أَصْلٌ): ریشه ها - بُن ها - تنه ها (ی درخت)

أَضَاءٌ لَهُمْ مَنَارًا: برای شان فانوس و چراغی را روشن و فروزان کرد - (أَضَاءٌ يُضِيءُ إِضَاءَةً = تاباندن - روشن کردن - منور کردن -

تابیدن - روشن شدن - درخشیدن) (لازم و متعدی است) - (مَنَارٌ و مَنَارَةٌ (جمع: مَنَارٌ و مَنَائِرٌ): فانوس (یا) چراغ دریایی - برج نور -

چراغ خانه - چراغ دان و جای بلند که بر آن چراغ افروزند - موضع و جایگاه نور)

أَعْلَامٌ (مفرد آن: عَلَمٌ): پرچم ها - درفش ها - بیرق ها

أَعْيُنٌ (یا، عیون) (مفرد: عَيْن): چشم - دیده - (قَرَّ يَقَرُّ قَرًّا: خنک بودن - (و) قَرَعَيْنَا: شادمان شد - چشمش روشن شد - (و) قَرَّتْ عَيْنُهُ: شادمان شد - چشمش روشن شد - آرامش یافت)
 اِغْبَرَّ يَغْبِرُّ اِغْبِرَارًا: تیره و تار شدن - تیره رنگ گردیدن - گردآلود شدن - غبارآلود شدن
 اَغْنَامٌ: گوسفندان (مفرد: غَنَم)
 اِفْتَتَانٌ: امتحان - آزمودن و آزمایش سخت و جانکاه - فتنه - فتنه انگیزی (اِفْتَتَنَ يَفْتَتِنُ اِفْتِتَانًا: در فتنه افتادن - به فتنه انداختن - فتنه انگیختن - آزمودن - به امتحان انداختن)
 اِفْتِرَاقٌ: شکاف - انفصال - اختلاف - ناسازگاری
 اَفْنَانٌ و مفرد آن: فَنَنْ: شاخهٔ درخت - شاخ - شاخسار - (جج: اَفَانِين)
 اُقْتُلَعُ يُقْتَلَعُ (مجهول): ریشه کن شدن - نابود شدن - از بیخ و بن برکنده شدن - از ریشه درآورده شدن
 اِفْشَعْرٌ يَفْشَعِرُ اِفْشِعْرَارًا: لرزیدن از ترس و خوف و از سرما - بر خود لرزیدن - برخاستن موی بر اندام از ترس یا سرما - (فُشَعْرِيْرَةٌ: لرزه - لرزش - هراس - تب و لرز)
 اَفْقَرٌ يُقْفِرُ اِفْقَارًا: متروک بودن - از مردم و آب و علف تهی شدن یا بودن - خالی از سکنه شدن یا بودن محلی - متروکه بر جا گذاشتن محلی را - قَفْرٌ (جمع آن: قِفَارٌ): بیابان متروکه - منطقهٔ متروکه و مخروبه و خالی از سکنه
 اِكْفَهْرٌ يَكْفُهْرُ اِكْفِهْرَارًا: درخشیدن ستاره در شب تاریک
 اِمْتِثْلٌ يَمِثِلُ اِمْتِثَالًا: روی آوردن - سر نهادن - اطاعت کردن - فرمان بردن - پیروی کردن
 اِمْتَدٌ يَمْتَدُّ اِمْتِدَادًا: توسعه یافتن - بزرگ شدن - گسترده شدن - امتداد یافتن - طولانی شدن
 اِنْتَرٌ يَنْتَرُ اِنْتِثَارًا: پخش شدن - پراکنده شدن - فرو ریختن بگونه‌ای پراکنده و متفرق - فرو افتادن بگونه‌ای پراکنده - پاشیده شدن - خرد شدن و فرو ریختن - پراکندگی - پاشیدگی
 اِنْتَعَشَ يَنْتَعِشُ اِنْتِعَاشًا: به نشاط آمدن - با نشاط شدن - شور و نشور تازه یافتن - حیات تازه یافتن
 اِنْتَلٌّ يَنْتَلُّ اِنْتِلَالًا: فروریختن - ریخته شدن - سرنگون شدن (تخت - اورنگ)
 اِنْدَرَسٌ يَنْدَرَسُ اِنْدِرَاسًا: کهنه شدن - پاره پاره شدن
 اِنْشَرَحٌ يَنْشَرِحُ اِنْشِرَاحًا (صدر): شاد شدن - دلشاد گشتن - خرم و شادمان گشتن خاطر
 اِنْشَقٌّ يَنْشَقُّ اِنْشِقَاقًا: دوپاره شدن - شکافته شدن - شقه شدن - ترک خوردن - جدا شدن
 اِنْطَلَقٌ يَنْطَلِقُ اِنْطِلَاقًا: ادا کردن - بیان کردن - به زبان آوردن (چیزی را)
 اِنْطَمَسَ يَنْطَمِسُ اِنْطِمَاسًا: محو و نابود شدن - از هم پاشیدن - از بین رفتن
 اِنْعَدَمَ يَنْعَدِمُ اِنْعِدَامًا: معدوم شدن - نیست و نابود شدن - از بین رفتن - محو شدن - ناپدید شدن
 اِنْفَلَقٌ يَنْفَلِقُ اِنْفِلَاقًا: سرزدن و دمیدن صبح - شکافتن و طالع شدن صبح و بامداد
 اِنْكَسَرَ يَنْكَسِرُ اِنْكَسَارًا: شکسته شدن - درهم شکستن - شکستن - خرد شدن - شکست خوردن
 اِنْكَشَفَ يَنْكَشِفُ اِنْكَشَافًا: برداشته شدن - فرو افتادن - آشکار شدن (اِنْكَشَفَ عَنْ: پرده برداشتن - آشکار کردن)
 اِنْمَحَى يَنْحَيُّ اِنْحِمَاءًا: از بین رفتن - محو شدن - نابود شدن - از میان رفتن اثر چیزی

أَنَّهُ إِذَا: که هرگاه - که هر زمان - که اگر
 إِنْهَدَمَ يَنْهَدُمُ إِنْهَادَمَ: منهدم شدن - ویران شدن - نابود شدن - فرو ریختن
 إِنْهَزَمَ يَنْهَزِمُ إِنْهَزَامَ: در هم شکسته شدن - شکست خوردن - مغلوب شدن - تار و مار شدن - از پا درآمدن
 إِهْتَزَّ يَهْتَزُّ إِهْتِزَازًا: جنبیدن - جنبش - لرزیدن - لرزش - هیجان
 أُوْكَارَ (مفرد آن: وُكْرٌ): آشیانه‌ها - آشیان‌ها - لانه‌ها
 أُولَى النَّهْيِ: صاحبان عقلاها - خردمندان (نُهْيٍ: عقل‌ها و مفرد آن: نُهْيَةٌ)
 أَيَا: از حروف ندا در عربی، یعنی: ای، در فارسی
 إِيْمَنٌ: در امن و امان - محفوظ - آسوده خاطر - لب خوف و هراس

"ب"

بَادِيَةٌ: بیابان - صحرا - پهن‌دشت - جلگه وسیع - (ج: بَوَادِي)
 بَأْسٌ: شجاعت - نیرومندی - دلیری - بی‌باکی - عذاب - آسیب - گزند
 بَأْسَاءٌ: بدبختی - بیچارگی - رنجوری - سختی
 بَالِيَةٌ (یا) بَالِيٌّ: کهنه - پوسیده - تکیده - فرسوده - از کار افتاده - مندرس (بَلِيٌّ يَبْلِيُّ بِلِيٍّ: کهنه شدن - فرسوده شدن - پوسیدن - روبه زوال نهادن - نابود شدن)
 بَائِدَةٌ: نابود - نابود شده - خاموش و مرده - از بین رفته - محو شده - نیست و نابود شده - هلاک شده - (بَادَ يَبِيدُ بَيْدًا و بِيَادًا = هلاک و نابود شدن - نیست و نابود شدن)
 بَثٌّ يَبِثُّ (بَيْثٌ) بَثًّا: باز کردن - آشکار کردن خبر - مطلب و خبری را نشر دادن یا منتشر ساختن - منتشر کردن (عقیده یا نظریه ای را) - گسترده کردن
 بَرَائِنٌ (مفرد آن: بُرْئَنٌ): چنگال‌های مرغان شکاری - پنجه‌های جانوران درنده
 بَقَاعٌ: جاها - سرزمین‌ها - نواحی - زمین‌ها - خانه‌ها - مکان‌ها - (مفرد آن: بُقْعَةٌ) - (بِقَاعٍ مَقْدَسَةٍ: بقاع متبرکه - مکان‌های متبرکه - مَشَاهِدٌ و مَقَابِرُ أُمَّةٍ اطهار)
 بَنِيٌّ: پسران من - کلمه "بَنِيٌّ" در اصل "بَنِينِي" است یعنی: بنین (که جمع "ابن" است) و یاء ضمیر متصل متکلم وحده که از نظر نحوی مضافٌ الیه است. اما در این جا نون آخر کلمه "بنین" حذف می‌شود و یاء ضمیر نیز در یاء آن ادغام می‌گردد و به صورت: بَنِيٌّ در می‌آید (و هم چنین کلمه "بنین" که جمع "ابن" است در حال اضافه به کلمه دیگر "نون" آن حذف می‌شود، مثل: بنی آدم یعنی پسران آدم).
 بَيِّنَاتٌ و مفرد آن: بَيِّنَةٌ: دلیل - حجت و دلیل واضح و آشکار و روشن - دلیل و برهان انکار ناپذیر - امر مسلم - دلیل و مدرک قاطع

"ت"

تَاقٌ يَتَوَقَّؤُا و تَوَقَّؤَانَا: مشتاق بودن به چیزی یا به کسی - اشتیاق داشتن به چیزی یا به کسی - آرزو کردن (چیزی را)

تَحَسُّسٌ يَتَحَسَّسُ تَحَسُّسًا: خبر یافتن از چیزی - جستجو کردن و خبر پرسیدن - خبر و آگاهی خواستن - و تَحَسُّسٌ: تَحَرُّی -

جویایی - کاوش - جستجو

تَزَلُّزٌ يَتَزَلُّزُ تَزَلُّزًا: لرزیدن - تکان خوردن

تَشَوُّقٌ: شوق و میل و اشتیاق بسیار - شور و شوق - آرزو

تَفَاقُمٌ يَتَفَاقِمُ تَفَاقُمًا: بر شدت امری افزوده شدن - سخت تر و گرانبارتر شدن امری - تشدید شدن موضوع و امری - وخیم و خطرناک و بحرانی بودن امری

تَلَاطَمٌ يَتَلَاطَمُ تَلَاطَمًا: بهم خوردن (امواج دریا) - متلاطم شدن (امواج دریا)

تَمَتَّعٌ يَتَمَتَّعُ تَمَتُّعًا: لذت بردن - برخوردار شدن - متمتع شدن - بهره مند بودن

"ج"

جُرْثُومٌ (جُرْثُومَةٌ): اصل - ریشه - هسته - (جمع: جراثیم)

جُسُومٌ و أَجْسَامٌ (مفرد آن: جِسْمٌ): بدن - بدنه - هیكل - تن - جسم - ماده

جُفُونَ (مفرد: جَفْنٌ): پلک چشم - پلک

جُلُودٌ (مفرد آن: جِلْدٌ): پوست‌های بدن (چرم)

جَوَارٌ: همسایگی - نزدیکی - مجاورت (بِجَوَارٍ: در همسایگی - در نزدیکی - در مجاورت) - (جَاوَرٌ يُجَاوِرُ مُجَاوِرَةً = همسایه کسی

بودن - در همسایگی کسی زیستن - نزدیک بودن - مجاور بودن (با کسی) - همجوار بودن - هم مرز بودن (با چیزی))

جَوَارِحٌ: جانوران و پرنده‌گان درنده و شکاری مانند سگ و باز و غیره

جَبُوشٌ (مفرد: جَبِشٌ): لشکرها - سپاه‌ها - نیروهای مسلح

"ح"

حَسِبَ يَحْسِبُ حِسْبًا و مَحْسَبَةً: پنداشتن - گمان کردن - تصور کردن

حَمَامَةٌ: کبوتر - (جمع: حَمَامَاتٌ و حَمَائِمٌ) (حَمَامَةُ السَّلَامِ: کبوتر صلح)

"خ"

خَابَ يَخِيبُ خَيْبَةً: نومید شدن - زیانکار شدن - (خَيْبَةٌ: نا امید - ناکامی - زیانکاری)

خَاسِرَةٌ (خَاسِرٌ): زیانکار - زیان دیده - باخت - شکست خورده - خسارت دیده - بازنده - مایوس

خَاطَبٌ يُخَاطِبُ مُخَاطَبَةً: مخاطب ساختن (کسی را) - صحبت کردن - سخن گفتن (با کسی)

خَافِقَةٌ (خَافِقٌ): پریشان و تپنده و مضطرب و لرزان (قلب)

خَالِيَةٌ (یا) خَالِي (یا) خَالٍ: خالی - تهی - اشغال نشده - آزاد - (خَالٍ مِنَ الْفَائِدَةِ: بی فایده - خَالٍ مِنَ السُّكَّانِ: بدون سکنه -

خالی از سکنه - غیر مسکونی)

خامدَة (خامد): خاموش - افسرده - پژمرده - خموش - ساکت - بی‌روح (خمود = خاموشی - سکوت - سکون - نابودی)

خاویَة (یا) خاوی (یا) خاوی: خالی - تهی - ویرانه - بیغوله - غیرمسکون - متروکه - زمین تهی و خالی از اهل خود
خِرَسَ یَخْرِسُ خِرْساً: گنگ شدن - لال شدن - بند آمدن زبان از صحبت و بیان - (أَخْرَسَ وَخِرْسَاءُ: زبان بند آمده و ناتوان از صحبت و بیان)

خُرْمَا بُنَان: درختان خرما (مفرد: خرما بُن)

خَسِرَ یَخْسِرُ خُسْراً وَخُسَارَةً وَخُسْرَاناً: زیان دیدن - ضرر کردن - خسارت دیدن

خَسَفَ یَخْسِفُ خُسُوفاً: به زمین فرورفتن - ویران شدن

خَشِيَ یَخْشَى خَشِياً وَخَشِیَةً: ترسیدن - بیم داشتن - خوف داشتن

خِطَاب: سخن - گفتار - پیغام - سخن رویاروی

خَفِقَ یَخْفِقُ خَفْقاً وَخَفَقَاناً: به تپش و لرزه و حرکت و اهتزاز و جنبش در آمدن (پرچم - قلب - باد) (خَفَقَان: تپش - ضربان قلب

- لرزش - اهتزاز)

خَوَاتِم الامور: پایان و فرجام کارها و امور - (خَوَاتِم = و مفرد آن خَاتِمَة: پایان هر چیزی - آخر هر چیزی - پایان - سرانجام - نتیجه -

انجام)

"د"

دریوزه کردن: خواستار شدن - درخواست کردن - گدایی کردن

دِثَار: جامه - لباس - عبا - رویوش - جُبَّة (در مقابل: شِعَار: زیرپوش - زیرپیراهن)

"ذ"

ذَرَفَ یَذْرِفُ ذَرْفاً وَذَرْفَاناً: سرازیر شدن - روان شدن - ریختن

ذَوَى البَصِيرَة: دارندگان بصیرت، فهم، بینش، آگاهی، بینایی، ادراک و تشخیص

"ر"

رَأَى یَرَى رَأياً وَرُؤیَةً: دیدن - درک کردن - دریافتن (چیزی را)

رایات (مفرد آن: رَايَة): پرچم - علم - بیرق

رَبِی - و مفرد آن رَبْوَة: تپه - بلندی روی زمین - تل

رَزَايَا و مفرد آن رَزِيَّة: مصیبت عظیم - پیش آمد ناگوار - سختی - بلا

رَطَّبَ یُرَطِّبُ تُرْطِیباً: ترو تازه ساختن - خنک کردن - مرطوب ساختن

رَوْح: رحمت - لطف - مهربانی - آسایش (رَوْح وَرِیحَان: آسایش و روزی)

رِیاض (مفرد: رَوْضَة): باغ - چمنزار - مرغزار

"ز"

زُرُّ: کتاب‌ها و مفرد آن: زُبور (زَبْرٌ يَزْبُرُ زَبْرًا: نوشتن کتاب)

زَفْرَات: آه‌ها - ناله‌ها (مفرد: زَفْرَةٌ)

زَفِير: صدای آتش - آواز افروخته شدن آتش

زَوَابِع و مفرد آن زَوْبَعَةٌ: گردباد - طوفان - تند باد

"س"

سَاحَةٌ: درگاه - آستانه

سَالٌ يَسِيلُ سَيْلًا وَسَيْلَانًا: جاری شدن - روان شدن - سرازیر شدن

سِبَاع: جانوران درنده و وحشی - (مفرد آن: سَبْع)

سَحَابٌ (مفرد: سَحَابَةٌ): ابر - (سحاب و جمع آن: سُحُب است)

سَطَعَ يَسْطَعُ سَطْعًا وَسَطْوَعًا: درخشیدن - نورانی شدن - آشکار شدن - روشن شدن

سَنَاءٌ: درخشندگی - تابش (سَنَا يَسْنُو سَنَاءً: درخشیدن - نورانی بودن - تابیدن - برق زدن - درخشان بودن)

"ش"

شَاخِصَةٌ (شاخص): خیره شده (چشم) - خیره مانده - حیران و چشم باز مانده که مژگان نزند

شَاهٌ يَشُوهُ شَوْهًا وَشَوْهَةً: زشت و کریه گردیدن یا شدن (چهره و صورت) - بد شکل و بد منظره شدن یا بودن

شُبُهَاتٌ (یا) شُبُهَاتٌ و مفرد آن: شُبُهَةٌ: تیرگی - ابهام - گنگی - تردید - شک - دودلی - بدگمانی - سوءظن

شَدَائِدٌ و مفرد آن شَدِيدَةٌ: سختی - تنگی - بدبختی - جور - ظلم

شَعْفٌ: شیفتگی - دلباختگی - شیدایی - عاشقی

شِفَاءٌ: خشنودی - خرسندی - (درمان - معالجه - بهبودی) و جمع آن أَشْفِيَةٌ

شَمٌّ يَشُمُّ شَمًّا وَشَمِيمًا: بویدن - بو کردن - استشمام کردن - به مشام رسیدن بویا رایحه‌ای، یعنی: رسیدن بویی به بینی

شَمِيمٌ: بوی خوش - رایحه

شَيْدٌ يَشِيدُ تَشِيدًا: برافراشتن - ساختن - احداث کردن - بنا کردن (ساختمان و نظایر آن) - مجازاً: استوار کردن - مستحکم کردن

"ص"

صَبْرٌ جَمِيلٌ: شکیبایی و بردباری نیکو و تام و تمام و کامل

صَرَخَ يَصْرُخُ تَصْرِيحًا: بیان کردن - گفتن - بازگو کردن

صَرَحَ مَشِيدًا: کاخ (قصر) مرتفع و افراشته و رفیع و محکم و استوار

صَرِيح: آواز سخت - فریاد - ناله بلند - داد و فریاد
صَمَّ يَصْمُ صَمًّا وَصَمَمًا: کر بودن - ناشنوا شدن - کر شدن

"ض"

ضَجِيج: ناله - غوغا - شیون - فریاد و فغان از ترس و وحشت
ضَرَاء: گزند - سختی - بد حالی - بدبختی - رنجوری - سیه روزی - ناگواری
ضَوَارِي (مفرد آن ضاری و ضاریه): وحشیان - درندگان - حیوانات درنده مانند سگ و گرگ شیر

"ط"

طَافِح: لبریز - پر - ریزنده - لبالب (طَفَحَ يَطْفَحُ طَفْحًا وَطُفُوْحًا: سرشار بودن - لبریز شدن (پیمانه یا رودخانه یا مجازاً دل از شادی) - لبریز کردن)
طَيِّبٌ يَطْيَبُ - تَطْيِيبُ: معطر کردن - خوش بو کردن - عطر آمیز کردن

"ظ"

ظُلُمَات (یا) ظُلَمَات و مفرد آن: ظُلْمَةٌ: تاریکی - تیرگی - ظلمت
ظُهُور (مفرد آن: ظَهْر): پشت ها

"ع"

عَبْرَات (مفرد: عَبْرَةٌ): اشک چشم - سرشک
عَبْرَةٌ: پند - اخطار - درس - نگرش در امور - سرمشق تنبّه آمیز - و جمع آن: عَبْرٌ
عَبَقٌ يَعْبُقُ عَبَقًا وَ عَبَاقَةٌ: خوشبو بودن یا معطر بودن - بوی خوش پس دادن
عَرَار: نرگس صحرائی - گلی خوشبو
عُرُوش یا أَعْرَاش (مفرد: عَرَش): اورنگ ها - تخت های پادشاهی
عَلَا يَعْلُو عُلوًّا: بر آمدن - بلند شدن - مرتفع شدن - بالا رفتن - سر بر آوردن
عَمِيَ يَعْمَى عَمًى: کور شدن - نابینا بودن
عَوِيل: بلند کردن آواز به گریه و ناله - بلند آوازی در گریه و ناله - فریاد بلند از روی ترس و بیم

"غ"

غَائِرَةٌ (غَائِرٌ): فرورفته - گود افتاده (چشم)

"ف"

فَاضٌ يَفِيضُ فَيْضاً وَفَيْضَاناً: پر شدن - لبریز شدن

فُرُوعٌ (مفرد آن: فرع): شاخه‌ها

فَوَاتِحُ الْآثَارِ: آثار و نشانه‌های اولیه و در آغاز (فَوَاتِحُ = و مفرد آن: فَاتِحَةٌ: آغاز هر چیزی - اول هر چیزی)

"ق"

قُرَى (مفرد آن: قَرْيَةٌ): روستاها - دهکده‌ها - شهرک‌ها

قَصٌّ يُقْصُّ قَصْصاً: برگفتن قصه و داستان - حکایت کردن - روایت کردن - نقل کردن (قصه)

قِنَاعٌ: سرپوش زنان - پرده - حجاب - (ج: أَقْنَاعٌ وَأَقْنَعَةٌ) - (كَشَفَ الْقِنَاعَ عَنِ الشَّيْءِ: موضوعی را به روشنی و وضوح بیان کردن -

مطلبی را بی پرده بازگو کردن - امری را ظاهر و آشکار ساختن - پرده از روی چیزی برداشتن)

"ک"

كَاشِفَةٌ (کاشف): آشکار کننده - ظاهر کننده - واضح کننده - روشن گر

کتاب (الکتاب): در این جا مراد کتاب قرآن است.

کَوَاكِبٌ: ستارگان (مفرد آن: کَوْكَبٌ)

"ل"

لَا حَ يَلُوحُ لَوْحاً: درخشیدن - تابیدن - نمایان شدن - پدیدار شدن

لَدِيدٌ: خوشمزه - گوارا - شیرین

"م"

مَأْوًى (جمع: مَآوٍ): پناهگاه - اقامتگاه - منزلگاه - خانه (أَوَى يَأْوِي أَوْيًّا وَإِوَاءً = پناه گرفتن - پناه بردن - رفتن (به بستر) - متوسل شدن)

مَائِدَةٌ (جمع: مَوَائِدُ و مَائِدَاتُ): خوردنی و طعام - طعامی که از آسمان نازل شود - مائده آسمانی - (میز و سفره غذا)

مُبَشِّرُ الْفَلَاحِ: مبشر رستگاری و کامیابی - مراد: حضرت باب، مبشر اعظم به ظهور حضرت بهاءالله است

مَثَلَاتٌ (مفرد آن: مَثَلَةٌ): عذاب - عقوبت - آفت - کاری که بدان عبرت گیرند - عذابی که در گذشته قرون به کسی رسیده باشد و بدان عبرت گیرند

مَخَالِبٌ: پنجه‌ها و چنگال‌های جانوران درنده و پرندگان و مرغان درنده و شکاری - (مفرد آن: مِخْلَبٌ)

مَدَائِنٌ (مفرد آن: مَدِينَةٌ): شهرها

مَرِيَمٌ مَرّاً وَ مَروراً وَ مَمراً: گذشتن - رفتن - رهسپار شدن (مَرَّ، فعل امر مفرد مذکر - مَرَّيْ، فعل امر مفرد مؤنث)

مَشَاعِل (مفرد: مَشْعَل (مَشْعَلَة): آلتی است مرکب از دسته ای چوبین یا فلزی که بر رأس آن مقداری کهنه و مواد قابل اشتعال گذارند و روشن کنند و در تاریکی از آن استفاده نمایند - قندیل بزرگ و مشبک و پایه دار که شبها در جلو پادشاهان و امیران و یا پیشاپیش عروسان می کشیدند - چراغ - چراغدان

مَشَام (یا) مَشَامِم: بینی ها - و مفرد آن: مَشَم (ظرف مکان و زمان است) - محلّ قوّه شامّه (کلمه شام در زبان فارسی به صورت مفرد استعمال شود)

مَضَى يَمْضِي مُضِيًّا: بگذشتن - گذشتن - رخ دادن

مَطَار: محل پریدن - جای پریدن - پریدنگاه - (طَارَ يَطِيرُ طَيْرًا وَ طَيْرَانًا = پرواز کردن - پریدن - پرگشودن)

مَطَالع النُّور (مفرد: مَطْلَع): طلوع گاههای نور - تابش گاههای روشنی و نور (مراد انبیاء و پیامبران)

مُطَيَّبَة: خوشبو - عطرآکین

مَعَاذ: پناهگاه - پناه - پناهندگی - عَاذَ يَعُوذُ عَوْذًا وَمَعَاذًا وَعِيَاذًا = پناه بردن (به کسی از چیزی یا از دست کس دیگری) -

(مَعَاذَ اللَّهِ: پناه به خدا - خدا نکند) - (عِيَاذَ اللَّهِ: پناه بر خدا)

مَعَالِم و مفرد آن: مَعْلَم: نشانه و علامت که در راه گذارند برای راهنمایی مسافران - آن چه بدان وسیله می توان راه را پیدا کرد مانند نشان و علامت و اثر و جز آن

مَعَاهِد و مفرد آن مَعَهْد: جایگاه - منزل - مکان

مُعْطَرَة: خوشبو - معطر - عطرآکین

مَعْكُوسَة: واژگونه - وارونه - سرنگون - نگونسار - زیر و زبر - از این رو به آن رو (عَكَسَ يَعْكِسُ عَكْسًا: برگرداندن - وارونه کردن - معکوس کردن)

مَفَاذَة: جای امن - پناه - پناهگاه - گریزگاه - راه فرار - نجات - رستگاری - رهایی - و جمع آن: مَفَاذَات و مَفَاوِز (بِمَفَاذَةٍ مِنَ

العذاب: رسته از عذاب)

مَكَّنَ يُمَكِّنُ تُمَكِين = قدرت دادن - توان بخشیدن (به کسی یا چیزی) - قوی کردن - محکم کردن - قادر و مسلط گردانیدن بر

چیزی - جاه و جلال و شوکت بخشیدن - توانمند ساختن

مَلَاذ: پناهگاه - پناه - گریزگاه (لَاذَ يَلُوذُ لَوْذًا وَ لَوَاذًا = پناه بردن - رو آوردن - متوسل شدن - دست به دامن کسی شدن)

مَلَجًا: پناهگاه - مأمن - مأوا (لَجًا يَلْجَأُ لَجًا وَ لُجُوءً وَ لَجِيٌّ يَلْجِي لَجًا = پناه بردن - متوسل شدن - پناه گرفتن - روی آوردن)

مَمْسُوحَة: وجوه مَمْسُوحَة: چهره هایی که اعضاء آن محو و ساییده شده - زشت و ناجور آفریده شده - شوم آفریده شده (مَسَحَ يَمْسَحُ

مَسْحًا: پاک کردن - برچیدن - دست کشیدن (روی چیزی) - محو کردن (چیزی را))

مَمْسُوحَة: مسخ شده - از شکل افتاده - زشت - بد ترکیب - بی ریخت - خراب (چهره مَمْسُوح: چهره زشت و نازیبا و برگشته شده

- مَسَخَ يَمْسَخُ مَسْخًا: مسخ کردن - تغییر شکل دادن (کسی را) - تغییر دادن - از شکل انداختن - خراب کردن)

مِنْحَة: بخشش - عطا - (جمع: مَنَح)

مَنْكُوسَة: واژگونه - واژگون - وارونه - سرنگون - نگونسار - برگردانده

مَهَابِط و حی (مفرد: مَهَبِط): فرودگاههای وحی الهی - یعنی مظاهر ظهور الهی (مَهَبِط: محل فرود - فرودگاه)

مَوَاقِعُ النَّجْمِ (مفرد: مَوْعٍ): منازل و جایگاههای ستارگان (مراد انبیاء و پیامبران)
 مَوَاكِبِ (مفرد آن: مَوَكِبٍ): دسته - گروهی از مردم سواره یا پیاده - گروه همراهان - اسکورت سواره - گروه سواران و ملتزمان پادشاه
 (وَكَبٌ يَكِبُ وَكِبًا وَوَكُوبًا: آهسته راه رفتن - وَاكَبٌ يُوَاكِبُ مُوَاكِبَةً = همراهی کردن (کسی را) - همراه شدن (با کسی یا دسته‌ای)
 - اسکورت کردن (مثلاً: نظامیان کسی را)
 مُؤْتَفِكَةٌ: زیر و روگشته - زیر و زبر شده - منقلب شده - برگشته - سرنگون شده
 مَوْهَبَةٌ: هدیه - ارمغان - موهبت - نعمت خداوندی - بخشش

"ن"

نَادَى يُنَادِي نِدَاءً وَ مُنَادَاةً: فریاد زدن - بانگ برآوردن - خواندن (کسی را)
 نَادِي (نَادٍ): انجمن - مجمع - کانون - مجلس (و جمع آن: أَنْدِيَّةٌ - نُوَادِي)
 نَبَتٌ يَنْبُتُ نَبْتًا: نشو و نما کردن - رویدن - برآمدن
 نُزْلَاءٌ وَ مَفْرَدٌ آن نُزِيلٌ: مقیم - ساکن
 نَسَمَةٌ (جمع: نَسَمَاتٌ): باد ملایم - نسیم
 نَشْرٌ يَنْشُرُ نَشْرًا: افراشتن (پرچم را)
 نَفْحَاتٌ (مفرد: نَفْحَةٌ): نسیم‌ها - بوی‌های خوش
 نَكَسٌ يَنْكُسُ نَكْسًا: واژگونه کردن - وارونه کردن - از این رو به آن رو کردن - پشت و رو کردن - سر و ته کردن
 نِيرَانٌ وَ مَفْرَدٌ آن نَارٌ: آتش

"ه"

هَاجَ يَهِيْجُ هَيْجًا وَ هَيْجَانًا: به هیجان در آمدن - برخاستن - طوفانی بودن
 هَامِدَةٌ (هَامِدٌ): ساکت - خاموش - خموش - بی حرکت - مرده - بی جان - بی روح (هُمُودٌ: خاموشی - فرونشینی - از پا افتادگی - سکوت - سکون)
 هَاوِيَةٌ (یا) هَاوِيٌ (یا) هَاوٍ: افتاده - در حال سقوط - ساقط - افتان (هَوَى يَهْوِي هَوِيًّا: پائین افتادن - سقوط کردن - از بالا به پائین
 افتادن - واژگون شدن) - (الهاوية: ورطه - قعر - جهنم - دوزخ - نام طبقه هفتم از طبقات هفتگانه دوزخ نامیده شده است).
 هَبَّ يَهْبُ هَبًّا وَ هُبُوبًا: وزیدن (باد) - (هُبٌّ: فعل امر مفرد مذکر - هُبِّي: فعل امر مفرد مؤنث)
 هَتَفَ يَهْتِفُ هَتْفًا وَ هُتْفًا: آواز در دادن - آواز دادن
 هَمْسٌ: صدای آهسته و خفیف - بانگ آهسته - زمزمه
 هَنِئًا وَ مَرِيئًا: نوشت باد - نوش جان و گوارا بادت (هَنِئًا: گوارا باد (غذا یا نوشابه) - مَرِيئًا: نوش باد (غذا یا نوشابه))
 هِيَامٌ (هِيَامٌ): عشق سوزان - محبت شدید - شیفتگی - عشق آتشین - شوریدگی

"و"

وادی (وادی) (جمع: اَوْدِيَّة): دشت - صحرا - بیابان - دره

واهیة (یا) واهی (یا) واه: سست - ناتوان - ضعیف - شکننده - ناقابل - واهی - بی اساس - ناچیز (حُجَّةٌ وَاہِيَّةٌ: دلیل و برهان واهی

و بی پایه - عُذْرٌ وَاہٍ: عذر بدتر از گناه)

وَجَدَ يَجِدُ وجوداً: یافتن - دیدن (چیزی را)

وَلَاءٌ: محبّت - دوستی - صداقت

وَلَعٌ: میل شدید - عشق آتشین - شور - شیفستگی

وَلَهٌ: آشفستگی - عشق آتشین - دلباختگی - وجد - شوریدگی - شیدایی